

Heta Söderström, opinnäytetyö (YAMK)

Terveys- ja sosiaali-alan koulutusohjelma

Sosiaali-ala

2021

Heta Söderström

LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTOYKSIKÖSSÄ ASUVAN ITSENÄISTYVÄN NUOREN E- PORTFOLIO

– nuoren ääni kuuluviin

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

2021 | 41 sivua, 19 liitesivua

Heta Söderström

LASTENSUOJELUN SIIAISHUOLTOYKSIKÖSSÄ ASUVAN ITSENÄISTYVÄN NUOREN E- PORTFOLIO

- nuoren ääni kuuluviin

Kehittämisprojekti toteutettiin yhdessä Familiar Oy:n kanssa. Kyseessä oli kehittämishanke, jonka avulla haluttiin kehittää uusi työkalu tiedonkulkuun ja varmistua nuoren oman tarinan esiintulosta hänen tyyliinsä. Familiar Oy on valtakunnallinen lastensuojelun avo- ja sijaishuollon palveluita tuottavat yritys. Mukana kehittämistyössä oli kokemusasiantuntijan roolissa kaksi nuorta.

Hankkeessa kehitettiin tiedonkulkua helpottamaan e-portfolio, joka antaa nuorelle mahdollisuuden kertoa itsestään omin sanoin uudelle työntekijälle sijaishuollon ja jälkihuollon nivelvaiheessa. Varsinais- Suomen sijaishuollon johtoryhmässä nousi tähän aiheeseen liittyen keskustelua jälkihuollon lakimuutoksen myötä. Keskustelun pohjalta minulle tuli ajatus e-portfoliosta nuorille, joka olisi muokattavissa jokaisen nuoren itsensä näköiseksi. Halusin kehittämisryhmään mukaan ehdottomasti nuoria, koska heillä on tarvittava osaaminen ja näkemys asiasta. Nuorten näkemykset yhdistettynä aiempaan tutkimustietoon antoivat hyvän pohjan portfolion suunnittelulle. Portfolion ollessa sähköinen se nopeuttaa tiedonsiirtoa ja mahdollistaa sen täyttämisen paikasta riippumatta. Keväällä puhjennut COVID-19 pandemia tuki myös portfolion kehittämistä sähköisenä. Tästä syystä työkaluksi valikoitui e-portfolio.

Kehittämisprojektissa käytettiin useita tiedonkeruumenetelmiä. Jotta kehittämisryhmä pysyi toimivana ja sitoutuneena, mukana oli vain kaksi nuorta. Puhelinkyselyn avulla saatiin laajempi käsitys nuorten ajatuksista, joita käytettiin hyödyksi kehittämisryhmän toiminnassa. Kehittämisryhmän tapaamisilla käytettiin aivoriihi- ja learning cafe- menetelmiä. Sen lisäksi käytin ryhmätuotosten analysoinnissa koodausta sekä affinity diagrammia. Kootun tiedon pohjalta suunniteltiin kehittämisryhmässä e-portfolio- pohja sähköisenä, jotta sen muokattavuus säilyy.

e-Portfolio testattiin Varsinais- Suomen ja Uudenmaan alueen lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä, joista kerättiin käyttökokemuksia sekä ohjaajilta että nuorilta. Saamani palautteen valossa nuoret pitivät e-portfolioa selkeydestä ja tiiviystään. Myös oman elämän pohdinta ja sen tuottaminen työkaluun miellytti nuoria. e-Portfolio lopussa oleva tietopankki oman kodin hankinnoista, muuttoon liittyvistä asioista ja Kelan tuista oli sekä ohjaajien että nuorten mielestä kiinnostava. Ohjaajat kokivat työkalun olevan hyvä väline keskustelun avaukseen ja rungoksi.

ASIASANAT:

Lastensuojelun sijais- ja jälkihuolto, asiakkaan osallisuus, itsenäistymisvaihe, e-portfolio

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social programme

2021 | 41 pages, 19 pages appendices

Heta Söderström

E-PORTFOLIO OF AN ADOLESCENT IN FOSTER CARE UNIT WHO IS ON THE VERGE OF BECOMING INDEPENDENT

- Getting young people's voices heard

The development project was implemented together with Familiar Oy. The project involved developing a new tool for the flow of information and to make sure the adolescents own story came out in his/her own style. Familiar Oy is a nationwide company providing open and foster care services. Two adolescents were involved in the development work.

The project developed an e-portfolio that allows an adolescent to introduce themselves in their own words to a new employee during their transition from foster care to aftercare. A discussion arose amongst the executive team for foster care in Southwest Finland concerning this topic in connection with the change of the law in aftercare. Based on the discussion, I came up with the idea of an e-portfolio for adolescents to use that could be customized to represent each adolescent independently. I wanted adolescents to join the development team because they have the necessary skills and insight on the matter. The opinions and views of the adolescents, combined with previous research data, provided a good basis for designing the tool. As the portfolio is electronic, it speeds up data transfer as well as allows it to be filled in regardless of location. The COVID-19 pandemic that broke out last spring also supported the development of the portfolio electronically and for this reason, the e-portfolio was chosen as a tool.

Several data collection methods were used in the development project. Only two adolescents were involved to keep the development team active and committed. The telephone survey provided a broader understanding of adolescent's ideas, which were exploited in the development groups activities. Brainstorming and learning cafe methods were used in the development group meetings. In addition, I used coding as well as an affinity diagram to analyse the group outputs. Based on the information gathered the e-portfolio template was designed electronically within the development team in order to maintain its customizability.

The e-Portfolio was tested in the child welfare foster care units in Southwest Finland and the Uusimaa region. User experiences were collected from both youth instructors as well as adolescents. From the feedback I received, the adolescents liked the clarity and conciseness of the e-portfolio. The reflection on one's own life and its conversion into a tool also pleased adolescents. The data bank at the end of the e-Portfolio in relation to purchases for one's own home, moving issues and Kela's financial support was of interest to both youth instructors and adolescents. The youth instructors felt that the tool was a good guideline for conversatio

KEYWORDS:

Child welfares foster care and after-care, client involvement, independence phase, e-portfolio

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 LASTENSUOJELUN SIJAIS- JA JÄLKIHOOLTO	9
2.1 Lastensuojelun tehtävät ja velvollisuudet	9
3 ASIAKKAAN OSALLISUUS	13
3.1 Asiakas, oman elämänsä asiantuntijana	13
4 ITSENÄISTYMISSVAIHE	15
4.1 Itsenäistymisvaihe lastensuojelun sijais- ja jälkihuollossa	15
5 KEHITTÄMISPROJEKTIN LÄHTÖKOHTA	16
5.1 Organisaation kuvaus ja kehittämisen tarve	16
5.2 Kehittämiprojektin tavoite ja tarkoitus	17
5.3 Kehittämiprojektin ohjausryhmä ja sen toiminta osana projektia	17
6 KEHITTÄMISPROJEKTIN ETENEMINEN JA KÄYTETYT MENETELMÄT	19
6.1 Projektin suunnittelu ja aikataulutus	19
6.2 Puhelinkyselyt	21
6.3 Aivoriihiyöskentely (Brainstorming), ensimmäinen kehittämisryhmätapaaminen, tulosten koodaus sekä ryhmittely	22
6.4 Learning Cafe- työskentely	26
6.5 e- Portfolion kokoaminen, kolmas ja neljäs kehittämisryhmätapaaminen	29
6.6 Tuoksen esittely Varsinais- Suomen ja Uudenmaan johtoryhmälle ja käyttöönotto	31
7 KEHITTÄMISPROJEKTIN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	32
8 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	34
LÄHTEET	40

LIITTEET

Liite 1. Puhelinkyselyn runko

Liite 2. Kehittämiprojektin tuotos :e- Portfolio PowerPoint- muodossa sekä saatekirje

KUVAT

Kuva 1. . Nuoren tukeminen jälkihuollossa mukaillen Aranevaa ja Romppaista (Araneva 2016, 380; Romppanen 2008, 44.)	12
Kuva 2. Kehittämiprojektin eteneminen ja aikataulu	21
Kuva 3 Nuorten tuottamia asioita puhelinkyseissä, joihin he kokivat tarvitsevansa tukea sekä mitä he haluaisivat kertoa uudelle työntekijälle itsestään.	22
Kuva 4. Affinity diagrammin mukainen ryhmittely	31
Kuva 5. e- Portfolion jalkauttaminen osaksi yksiköiden itsenäistyvien nuorten hoitoa.	39
Kuva 6. Koulutuspäivät tiedonviejänä. Projektiryhmän nuoret mukana esittelemässä e-portfoliota	39

TAULUKOT

Taulukko 1. Learning Cafe- työskentelyn ryhmittelyä **määritetty.**

2Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää tiedonkulkua helpottava ja nuoren osaamista kuvaava sekä itsenäistymistä helpottava työkalu nivelvaiheeseen nuoren siirtyessä lastensuojelun sijaishuollosta jälkihuoltoon. Työkaluksi valikoitui e-portfolio, jonka pystyy sähköisenä toimittamaan uudelle työntekijälle ja se on muokattavissa helposti uudelleen ja uudelleen nuoren itsensä näköiseksi. Digitaalisten ja sähköisten työkalujen kehittäminen nousi keskeiseen asemaan COVID-19 viruksen aiheuttaman poikkeustilan aikana keväällä 2020.

Lapsi ja/tai perhe voi päätyä lastensuojelun asiakkaaksi, mikäli lapsen kasvu ja kehitys vaarantuu kotona. Lastensuojelutarpeen ilmetessä sosiaalitoimi on velvollinen selvittämään perheen tilannetta ja mahdollisia tukitarpeita. Mahdollisia tukimuotoja on useita ja huostaanotto tai sijoitus kodin ulkopuolelle on yleisesti äärimmäisiä ja viimeisiä tukitoimia.

Lapsen oltua lastensuojelulain 40§ tai 37§ mukaisesti sijoitettuna sijaishuollossa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuolto 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. (Lastensuojelulaki)

Lastensuojelulain jälkihuollon keston liittyvä muutos astuu voimaan 1.1.2020, jonka jälkeen lastensuojelun piirissä ollut/ oleva nuori on oikeutettu saamaan jälkihuoltoa sijoituksen tehneen kunnan toimesta 25 ikävuoteen asti. Toisin sanoen kunnan velvollisuus järjestää huoltoa pitenee samalla, kun nuoren oikeus saada palvelua pitenee.

Jälkihuolto-oikeuden pidentyminen tietää myös kunnille isoa rahallista satsausta, joten palveluiden oikea-aikaisuus, tehokkuus sekä oikeamuotoisuus ovat ydinasioita kustannusten kannalta. Aidot asiantuntijat, jälkihuollon työntekijöiden lisäksi, ovat kokemuksen omaavat nuoret. Heidän avulla saadaan hyödyllistä tietoa, mitä he haluavat uuden jälkihuoltotyöntekijän tietävän heistä. Työntekijöiden vaihtuminen ja sitä kautta tiedonkulku ovat avain asemassa jälkihuollon palveluita suunniteltaessa vastaamaan nuoren tarpeisiin. COVID-19 viruksen aiheuttama pandemia aiheutti äkillisiä muutostarpeita palveluiden tuottamiseen ja toteuttamiseen sekä työkaluihin.

Huostassa olon jälkeisten asioiden tutkimusta on vasta viime vuosina lähestytty seurausten ja vaikutusten tutkimisena. Tämä tutkimuskiinnostus on ohjannut käyttämään rekisteriaineistoja. Eri rekistereistä koottuja tietoja yhdistämällä on vertailtu kodin ulko-

puolelle sijoitettujen ja huostaan otettujen lasten tilannetta nuorina aikuisina muihin samana vuonna (1987) syntyneisiin. (Kestilä ym 2012.) Seurantatutkimuksissa vertailua on tehty suhteessa koulutustasoon, taloudelliseen tilanteeseen, työelämään kiinnittymiseen, perheasemaan, mielenterveydenongelmiin ja rikollisuuteen. Rekisteriaineistojen pohjalta on myös haluttu selvittää kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskitekijöitä sekä hyvinvointiongelmia ja ylisukupolvista jatkumoa. (Helavirta ym 2014, 292- 293.) Tämän tutkimuksen valossa huostaan otettujen ja muiden saman ikäisten erona on eritoten yhteiskunnassa pärjääminen. Muut saman ikäiset pärjäsivät paremmin kuin sijoitetut. Tästä syystä jälkihuollon piteneminen ja oikeanlaisten palveluiden tuottaminen huostassa olleille ovat ensisijaisen tärkeitä seurantatutkimuksessa esiin tulleiden eroavaisuuksien poistamiseksi.

Olen kiinnostunut kehittämisestä, joten uuden työkalun tuottaminen kokemustietoa hyödyntäen tuntuu minusta luontevalta vaihtoehdolta. Työskentelen tällä hetkellä yksityisessä lastensuojelupalveluita tuottavassa yrityksessä, joten työkalun kehittäminen nivelvaiheeseen ja vastaamaan paremmin siirtymiseen sijaishuollosta jälkihuoltoon parantaa myös palvelun ja samalla myös hoidon laatua.

Erosen (2013) tutkimuksessa korostuu, että työskentely lapsen huostaanoton jälkeen on yksilöllistä. Sijaishuollossa lapsille rakentuu monenlaisia polkuja, joissa kaikki ”hyvä” ei tapahdu eikä toteudu yhden lapsen kohdalla, mutta ei myöskään kaikki mahdollinen ”paha” ja elämän arvaamattomuus ja epäoikeudenmukaisuus kasaudu yhdelle lapselle. Jokainen lapsi on nähtävä ja tunnettava omassa tilanteessaan ja omien verkostojensa keskellä. Työ vaatii sosiaalityöntekijöiltä, laitosten työntekijöiltä, sijaisperheiltä jaksamista, erityistä ammattitaitoa ja runsaasti käytännön viisautta. Ajatusten valossa on luontevaa kerätä tietoa asiakkailta eli nuorilta e-portfolioon kehittämiseen. Asiakkaiden antaman tiedon pohjalta saadaan muokattua työkalua vastaamaan paremmin tarpeeseen.

2 LASTENSUOJELUN SIJ AIS- JA JÄLKI HUOLTO

2.1 Lastensuojelun tehtävät ja velvollisuudet

Lapsi ja/tai perhe voi päätyä lastensuojelun asiakkaaksi, mikäli lapsen kasvu ja kehitys vaarantuu kotona. Lastensuojelutarpeen ilmetessä sosiaalitoimi on velvollinen selvittämään perheen tilannetta ja mahdollisia tukitarpeita. Mahdollisia tukimuotoja on useita ja huostaanotto tai sijoitus kodinulkopuolelle on yleisesti äärimmäisiä ja viimeisiä tukitoimia.

Lapsen oltua lastensuojelulain 40§ tai 37§ mukaisesti sijoitettuna sijaishuollossa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle jälkihuolto 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen lapsen iästä riippumatta. Lastensuojelulaissa määritetään, että laitoksessa asuvalle nuorelle on hyvissä ajoin tehtävä ns. itsenäistymissuunnitelma, jonka avulla pyritään valmistamaan nuorta omilleen siirtymiseen. (Lastensuojelulaki.)

Averyn & Freundlichin (2009, 248) tutkimuksen mukaan 18 – vuotiaat eivät ole vielä kehittyneet itsenäiseen elämään ja tarvitsevat voimakkaat sosiaaliset rakenteet selviytyäkseen elämässään paremmin. Kyseisessä tutkimuksessa suositeltiin muutoksia valtiollisiin ja kunnallisiin tukiin nuoren siirtyttyä huostaanotosta itsenäiseen elämään taloudellisten ja sosiaalisten tukien avulla. Erityisen tärkeää on, että siirtymässä nuoruudesta aikuisuuteen tapahtuu sekä neuropsykologisia, sosiaalisia että sellaisia käyttäytymiseen liittyviä muutoksia jotka edellyttäisivät tukitoimia nuoren itsenäisen elämän alun vaiheessa. Tiedot nuorten asumisjärjestelyistä, koulutusmalleista ja siirtymisestä työelämään kertovat nuorten olevan valmiita aikuisen rooliin n. 25 -vuoden iässä. Näiden tulostensa perusteella siirtymävaihe aikuisuuteen on yleisesti myöhässä.

Lastensuojelulain jälkihuollon keston liittyvä muutos astui voimaan 1.1.2020, jonka jälkeen lastensuojelun piirissä ollut/ oleva nuori on oikeutettu saamaan jälkihuoltoa sijoituksen tehneen kunnan toimesta 25 ikävuoteen saakka. Toisin sanoen kunnan velvollisuus järjestää huoltoa pidentyy samalla, kun nuoren oikeus saada palvelua pidentyy. Suomessa tehty lakimuutos jälkihuollon suhteen on siis oikeansuuntainen valtiollinen tukitoimi nuorten pärjäämisen tukemiseksi.

Palvelun laatu on yksi vaikuttava tekijä asiakkaan palvelukokemuksen muodostumisessa ja sitä ei ole helppo määritellä vain muutamalla sanalla. Ylikoski on määritellyt palvelun laadun seuraavasti. "Laatu tarkoittaa sitä, miten hyvin tuote (tavara tai palvelu) vastaa asiakkaan odotuksia tai vaatimuksia, eli miten hyvin asiakkaan tarpeet ja toiveet tyydyttyvät." Näin ollen laadulla tarkoitetaan asiakkaan muodostamaa yleistä näkemystä tuotteen tai palvelun onnistuneisuudesta. Vain asiakas pystyy tulkitsemaan palvelun laatua ja myös siksi asiakas on ainoa, joka pystyy kertomaan onko laatu hyvä vai huono. Palvelun laatua tulisikin aina tarkastella asiakkaan näkökulmasta, eikä palveluntarjoajan näkökulmasta. Se mitä asiakas palvelun lopputuloksena saa ja se miten palveluprosessi itsessään sujui vaikuttavat siihen, miten asiakas palvelun laadun kokee. (Ylikoski 2001, 118.) Nuorten mukaan ottaminen työkalun suunnitteluun on ensiarvoisen tärkeää, koska he osaavat vastata kysymykseen, minkälainen työkalu heitä hyödyttäisi. Lisäksi yksityisen palveluntuottajan näkökulmasta asiakastyytyväisyys on tärkeää, jotta asiakkaita riittäisi jatkossakin ja he olisivat tyytyväisiä. Yritys saa kilpailullista etumatkaa asiakastyytyväisyydestä, etenkin silloin, kun yritys näkee enemmän vaivaa kuin kilpailijansa palveluksessaan asiakkaitaan. (Lahtinen & Isoviita 2001, 44,81.)

Useassa kunnassa lastensuojelun palvelut ovat järjestetty siten, että sijaishuollosta ja jälkihuollosta vastaa eri työntekijät. Tässä kohtaa tiedonkulun merkitys kasvaa ja on ensiarvoisen tärkeää. Useat kunnat voivat myös ostopalveluna suorittaa jälkihuollon tuottamisen velvollisuuden. e- Portfolion avulla nuoren saattaa olla helpompi antaa itsestään kuva uudelle työntekijälle kuin kertoa kaikki henkilökohtaisesti. (THL- lastensuojelun käsitteistö.)

Jälkihuolto on lastensuojelulaissa määriteltyä palvelua kotiutumiseen tai omilleen muutettavan nuoren tukemiseksi. Lastensuojelulain mukaan jokaiselle nuorelle on sijaishuollon aikana jo tehtävä suunnitelma itsenäistymisestä ja jälkihuoltoon siirtymisestä. Sijaishuollon tarkoituksena on itsenäistymisvaiheessa antaa nuorelle mahdollisuus harjoitella taitoja itsenäiseen elämään. Näitä taitoja ovat kodinhoito, asioiden hoito, rahan käyttö. Lisäksi sosiaalisten - ja viranomaistukiverkoston riittävästä määrästä on huolehdittava ja autettava nuorta löytämään itselleen sopiva tukiverkosto. (Kaakinen ym. 2009, 38; Heino 2014, 4.)

Reinikaisen (2009, 148-151) tutkimuksessa nousi esiin tutkimushenkilöiden kokemukset siitä, millaiset kriteerit työntekijällä tulisi olla luottamuksellisen omaohjaaja-suhteen syntymiseen. Hyvän omaohjaajan kriteereiksi nousivat ammatilliset ja persoonalliset ominai-

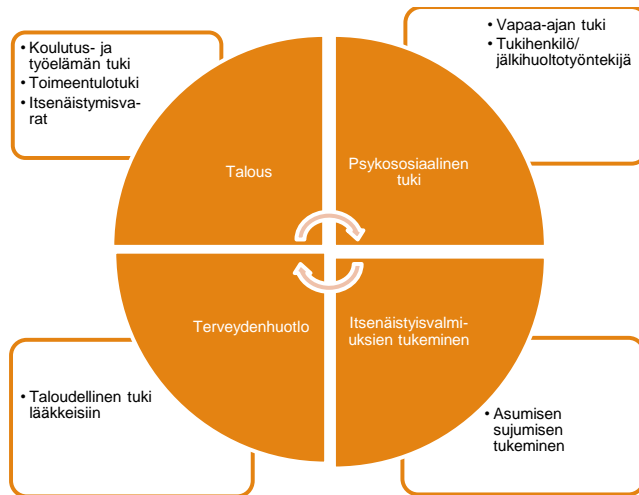
suudet, sekä se, että omaohjaaja osoitti välittävänsä nuoresta, kohteli nuorta yksilöllisesti, osoitti luottamusta nuorta kohtaan, eikä kyseenalaistanut nuoren kokemaa. Tärkeäksi kriteeriksi nousi myös omaohjaajan luoma turvallisuuden tunne.

Asiakassuhteen laadulla on merkitystä asiakkaan selviytymiselle. Hyvän asiakassuhteen elementtejä ovat Antti Särkelän (2001) mukaan hyväksyminen, luottamus, välittäminen ja jämäkkyys. Asiakkaan on saatava kokemus siitä, että työntekijä hyväksyy hänet juuri sellaisena kuin hän on, ongelmineen kaikkineen. Tämä ei tarkoita asiakkaan väärin tekojen kritiikitöntä hyväksymistä, vaan hänen itsensä ymmärtämistä ja hyväksyntää. Hyväksyvä suhde ei perustu ylemmyyteen ja hallintapyrkimykseen, vaan kehittyy kunnioituksen varassa.

Halosen ja Oinosen YAMK opinnäytetyössä (2011) selvitettiin, mitä asioita nuoret ovat oppineet lastensuojelun sijaishuoltoyksikössä asuessaan ja mitkä asiat ovat vaikuttaneet positiivisesti heidän itsenäisessä elämässä tai toisaalta mitkä asiat ovat olleet haastavia. Positiivista antia itsenäiseen elämään oli ollut puolisolla ja myös omalla päättäväsyydellä. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet nuoret tuottivat suurimmaksi haasteeksi yksinäisyyden itsenäisessä elämässä. Talouspuoli tuotti myös osalle päänvaivaa.

Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 25 vuotta. Aiemmin velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyi viimeistään nuoren täyttäessä 21 vuotta. Uudistus tuli voimaan 1.1.2020. (Lastensuojelulaki 75§.)

Jälkihuolto mahdollistaa nuorelle tukea asumiseen, koulutukseen, sosiaaliseen ja psykiseen toimintakykyyn, terveydenhuollon sekä toimeentulon suhteen. Palveluihin kuuluu muun muassa myös nuoren harrastusten tukeminen, loma- ja virkistysmatkojen tarjoamista, sekä mahdollisten vertaistukiryhmien tarjoamista nuorelle. Avohuollon tukitoimien lisäksi jälkihuollon tehtävänä on pyrkiä turvaamaan lapsen ja nuoren tärkeiden, turvallisten ja pitkäaikaisten ihmissuhteiden säilyminen. Itsenäistymisvarat ovat myös osa nuoren jälkihuoltoa. (Araneva 2016, 380; Romppanen 2008, 44.)

Kuva 1. Nuoren tukeminen jälkihuollossa mukailien Aranevaa ja Romppaista (Araneva 2016, 380; Romppanen 2008, 44.)

Lastensuojelun jälkihuollon toteutuksessa on hyvin vaihtelevia käytäntöjä ja isoja alueellisia sekä rakenteellisia eroja eri puolella Suomea. On varsin tavallista, että nuoren selviytymistä ja itsenäistymisprosessia tukevat toimet eivät ole nuorelle sopivia tai riittäviä. Jälkihuollon puutteisiin on viime vuosina kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota ja sitä on ryhdytty kehittämään ja vahvistamaan. Jälkihuollon merkitys nuoren arjen hallinnan, vastuunoton ja vuorovaikutustaitojen kartuttamisessa on selvästi noussut. Jos kaikki tuki loppuu tai on riittämätöntä sijoituksen päättyessä, sijaishuollon aikana saavutettujen hyvien asioiden on nähty valuvan nopeasti hukkaan. (Bardy 2013, 270.)

3 ASIAKKAAN OSALLISUUS

3.1 Asiakas, oman elämänsä asiantuntijana

Asiakkuus on monikäyttöinen termi. Ihminen voi olla monella tapaa asiakas tai asiakkaana. Asiakkaalla tarkoitetaan peruserkityksessään tuotteen tai palvelun vastaanottajaa, joka hyötyy käyttämästään tuotteesta tai saamastaan palvelusta sekä maksaa siitä. Terveys- ja sosiaalialalla asiakkuuksia ovat mm. hoitosuhteet, asiakkaana oleminen esimerkiksi sosiaalitoimessa. Asiakkaan synonyymeina voidaan käyttää eri tilanteissa ja eri näkökulmista termejä potilas, palvelujen käyttäjä ja kuluttaja. Potilas terminä kyseessä on suhde, jossa asiakas on vastaanottava osapuoli ja riippuvainen palveluntarjoajasta. Palvelun käyttäjänä asiakas on aktiivinen ja harkitseva sekä itsenäinen. Kuluttaja -termi terveys- ja sosiaalipuolella aiheuttaa negatiivisia mielikuvia - kuvan vaativasta, hankalasta ja jopa riidanhaluisesta asiakkaasta. Asiakas-termiä käytetään aktiivisesti nykyisessä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ohjaavassa lainsäädännössä ja normiohjauksessa. (Valkama 2009, 27-38.)

Lastensuojelulaissa puhutaan nuorista/lapsista asiakkaina. Heidän perheensä/hooltajansa ovat välillisesti myös asiakkaita. Lastensuojeluasiakkuus alkaa siitä, kun lapsesta on tehty lastensuojelutarpeen selvityspyyntö kunnan sosiaalitoimeen ja palvelutarpeen arvion jälkeen päädytään käyttämään lastensuojelullisia tukitoimia lapsen ja perheen kanssa. (Lastensuojelulaki.)

Tässä työssä asiakkaalla tarkoitetaan itsenäistymisvaiheessa olevaa lastensuojelun sijaishuollossa asuvaa jälkihuoltoon siirtymässä olevaa tai siirtynyttä nuorta.

Nuori pitäisi ottaa mukaan suunnittelemaan omaa jälkihuoltoaan ja kuunnella hänen näkemyksiään siitä. Kehitettävää löytyy nuorten osallisuuden ja selviytyvyyden kokemusten osa-alueilta. (Lehtotie 2018, 67.) Osallistumisen tavoitteena on nuorelle osallistumisesta aiheutuva hyöty sekä osallistumishetkellä että pidemmällä aikavälillä. Jotta nuori motivoituu lähtemään mukaan, tulee hänen myös kokea osallistuminen itselleen hyödylliseksi. Tärkeää on pitää nuori tietoisena mihin kehittämisellä ja tekemisellä pyritään sekä mitä syntyneellä tiedolla tehdään. (Hipp ym 2018, 10-11.)

Jälkihuollon suunnittelussa tulisi vahvasti korostaa nuoren osallisuutta ja aktiivista roolia koko prosessissa. Hänen ollessa osallisena omaan hoitoonsa ja kasvatukseen sekä sen

suunnitteluun hänen sitoutumisensa lisääntyy. Kehittämis- ja vaikuttamistyöhön sitoudutaan helpommin ja syvemmin kun osallistumisen vapaaehtoisuus on aitoa. (Hipp ym. 2018, 10-11.)

Ensimmäisen kerran asiakkaat ostavat tai käyttävät palvelua odotustensa perusteella ja asiakkaan kokemusten on oltava jatkuvasti tasaisen hyviä, jotta saataisiin aikaan pitkäaikainen asiakassuhde. Asiakastytyväisyys voi syntyä myös joskus ilman suunnittelua ja vaivannäköä. Vaikuttava tekijä on asiakkaan kokema arvo, joka vaikuttaa myös asiakastytyväisyyteen. Tällä arvolla tarkoitetaan sitä miten paljon asiakas kokee itse panostavansa palvelun saamiseen verrattuna saamiinsa hyötyihin. Kun asiakas valitsee palvelua, valitsee hän todennäköisesti sen palvelun mistä hän kokee saavansa eniten arvoa. (Ylikoski 2001, 153.) Nuoren jälkihuoltopalveluita tulee siis suunnitella yhdessä nuoren kanssa ja nuorta tulee kuulla aidosti.

Asiakkaan kokema etu koostuu ryhmästä toiminnallisia, taloudellisia ja psykologisia etuja, joita odotetaan tietyiltä palveluilta. Näitä etuja saavat aikaan palvelut, tuotteet, yrityksen imago sekä henkilöstö. (Kotler & Keller 2009, 38.) Nuoren ollessa kokonaisvaltaisesti tyytyväinen saamaansa jälkihuoltoon, hän on valmis ottamaan sitä paremmin vastaan ja kokee oikeasti hyötyvänsä siitä. Tässä kehittämistyössä mukana olleet nuoret toivat muun muassa vahvasti esiin työntekijän suhtautumisen heihin. Samoin vaihtoehdot, joista valita palveluita tulee olla riittävät, koska nuoret toivovat vahvasti saavansa yksilöllistä palvelua.

4 ITSENÄISTYMISSVAIHE

4.1 Itsenäistymisvaihe lastensuojelun sijais- ja jälkihuollossa

Nuoruus on elämänvaihe, joka sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden, noin 11-22 ikävuosien välille. Nuoruus on yksilöllistä kehitystapahtumien ja kehitysmuutosten osalta. Nuoruuden kehitystehtäviin kuuluu merkittävänä osana lapsuuden perheestä ja/tai sijaishuolto-paikasta irrottautuminen, jotta nuori kykenee hiljalleen myös oman elämänsä valintoihin ja päätöksentekoon. Nuoren pyrkiessä erillistymään vanhemmistaan, hänen käyttäytymisensä voi olla hyvinkin ailahtelevaa ja rajua. Tarve irtaantua ja tulla omaksi itsenäiseksi itsekseen on hyvin yksilöllistä. Lisäksi itsenäistyminen ei tarkoita yksin jäämistä ja yksinään pärjäämistä. Tärkeä kehitystehtävä nuoruudessa on myös aikuiselämän rooleihin valmistautuminen. (Nurmi 2003, 256-257; Määttä 2007, 26.)

Itsenäistymisvaiheessa on tärkeää, että nuori oppii arjenhallinnan taitoja. Nuoren arjenhallinnalla tarkoitetaan ennen kaikkea sitä, että nuori kykenee kehitysvaiheensa edellyttämällä tavalla ottamaan vastuuta omasta elämästään, taloudestaan ja henkisestä hyvinvoinnistaan. Keskeistä arjenhallinnalle ovat ainakin ajanhallinta, talousosaaminen, sosiaaliset taidot, elämäntavat ja tulevaisuuden suunnitelmat. Konkreettisesti kyse on nukkumaanmenoajoista, ruokatavoista, siisteydestä, liikunnasta ja siitä, että tulot ja menot ovat tasapainossa. Vielä astetta konkreettisemmin määriteltynä arjenhallintataitoja ovat laskujen maksaminen, veroilmoituksen jättäminen, ruoanlaitto, siivoaminen ja muut koti-työt. Myös työelämän pelisäännöt ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvä osaaminen voidaan laskea osaksi arjenhallintaa. Ruokailu, unirytmii, terveyskäyttäytyminen, perheen käytännöt, kaverisuhteet ja kaikki muut kyselyn kohteena olevat elämänalueet ovat osa sitä arkielämää, jota nuoret päivittäin luovat. (Nuorisobarometri 2015.)

Mäen YAMK opinnäytetyössä (2018) selvitettiin nuorten näkemyksiä itsenäistymisvaiheeseen liittyen. Nuoret toivoivat, että aikuiset olisivat oikeasti kiinnostuneita ja tsemppaisivat sekä patistaisivat nuorta, vaikkei tämä osoittaisikaan juuri sillä hetkellä kiinnostustaan. Nuoret itse toivat esiin ominaisuuksia, joita nuorella tulisi olla jo itsenäistymisvaiheessa. Näitä olivat oma-aloitteisuus, pettymysten sietokyky, vahvuus, kypsyyss, sosiaalisuus, luottamus itseen ja tulevaan sekä kypsyyss.

5 KEHITTÄMISPROJEKTIN LÄHTÖKOHTA

5.1 Organisaation kuvaus ja kehittämisen tarve

Työskentelen yksityisessä, valtakunnallisesti sosiaalipalveluita tuottavassa yrityksessä lastensuojelun sijaishuollon erityisyksikön johtajana Varsinais-Suomessa. Olen työskennellyt 12 vuotta tässä yksikössä sekä ohjaajana että myöhemmin yksikön johtajana ja saanut tutustua useisiin nuoriin, jotka ovat meiltä siirtyneet jälkihuoltopalveluihin ympäri Suomea. Yksikköni on suuntautunut itsenäistymisvaiheessa oleviin nuoriin. Kehittämistyössäni halusin hyödyntää näiden nuorten tietoa ja kokemusta, jotka pystyn tavoittamaan vielä vuosienkin jälkeen.

Työurani aikana olen useasti miettinyt, että tiedonkulku ja nuoren saaminen mukaan itsenäistymisvaiheeseen sekä jälkihuollon suunnitteluun olisi erityisen tärkeää. Olen pitkään työssäni miettinyt helpotusta tiedonkulkuun ja siihen, että viranomaistiedon lisäksi tulisi nuoren ääni kuuluviin esimerkiksi palaverissa sekä nuoren hoitoa suunniteltaessa. Parhaimmillaan tai pahimmillaan palaverissa voi olla kymmenkunta aikuista nuoren lisäksi. Osa aikuisista saattaa olla nuorelle aivan uusia tuttavuuksia, jolloin nuoren kynnys puhua ja tuoda omat ajatuksensa esiin nousee. Tämä on surullista, koska palaverit pidetään nuoren asioista ja nuoreen liittyen. Hän on siis palaverin tähti. Tällaisessa tilanteessa nuoren ei tarvitse saada kuin kerran palaute, etteivät hänen ajatukset olleet ns. oikeita ja hän hiljenee loppupalaverin ajaksi. Nuori ei aina välttämättä saa ääntään kuuluviin viranomaispalaverissa, joten e-portfolio helpottaa ns. hiljaisten nuorten oman tarinan, mielipiteiden ja ajatusten esiin tuomista. Miksi ei myös puheliaampien nuorten ääntä, koska e-portfolion teon yhteydessä nuori pysähtyy miettimään ja kokoamaan tietoa itsestään.

Nuoren oma kertomus itsestä ja hänen toiveistaan on kaikkein oleellisinta hoidon onnistumisessa. Toki tämä pätee kaikkeen nuoren hoitoon liittyen. Nuoren tulee kokea tulevaisuutensa kuulluksi ja ymmärretyksi aikuisten taholta. Nuoren kuulluksi tai ymmärretyksi tuleminen ei tarkoita sitä, että tehtäisiin kuten hän vaatii. Oleellista on mukailla nuoren ajatuksia siten, että ne suuntaavat hyvään hoitoon. (Eronen 2013, 22- 23.)

Olemme tuskailleet työryhmän ja nuorten kanssa tiedonkulkua eri toimijoiden välillä ja etenkin nuoren siirtyessä sijaishuollosta jälkihuoltoon työntekijän vaihtuessa. Nuoret

ovat kuvanneet palavereita turhiksi, koska aina joudutaan aloittamaan alusta ja kertomaan samat asiat uudelleen ja uudelleen. Tämä turhauttaa nuoria ja miksei myös työntekijöitä.

5.2 Kehittämiprojektin tavoite ja tarkoitus

Varsinais- Suomen alueen sijaishuollon laitossyksiköiden esimiesten johtoryhmässä keskustelimme tiedonkulusta ja sieltä nousi toive kehittää tätä osa-aluetta. Keskustelun pohjalta ajattelin liittää sosiaalialan YAMK opinnoissani tekemän kehittämisprojektin liittymään tähän. Tiedonkulun parantuessa vältetään historian kertaamiselta ja voidaan jälkihuoltopalveluita suunnitella heti oikeanlaiseksi vastaamaan nuoren tarvetta.

Kehittämistyöni tarkoitus on kehittää uusi tiedonkulun-työkalu lastensuojelun sijaishuollon ja jälkihuollon välille. Turun ammattikorkeakoulun kehittämän Umbrella työkirjan pohjalta heräsi ajatus e- portfolioista, joka vastaisi nykyajan sähköistä maailmaa. Lisäksi tarkoitus oli muokata työkalu, jossa jokainen nuori saa omalla tavallaan niin visuaalisesti kuin tiedollisesti valita, mitä haluaa itsestään ja itsenäistymistaidoistaan välittää jälkihuollon työntekijälle.

Kehittämistyöni tavoitteena on saada nuoret, joilla on kokemusta jälkihuollosta, kertomaan omista kokemuksista ja ajatuksista, joita e- portfolio tulisi sisältää.

Kehittämistyöni tuotos on sähköinen, e-portfolioin pohja, johon nuori saa tuottaa haluamansa tiedon itsestään ja itsenäistymiseen liittyvän osaamisensa kuvauksen, toki sijaishuollon ohjaajien avustuksella. Tämä työkalu on tarkoitettu nivelvaiheen tiedonsiirtoon siirryttäessä lastensuojelun sijaishuollosta jälkihuoltoon sekä myös konkreettinen työkalu nuorelle, johon hän voi kerätä itsenäisen elämän osaamisensa ja taitonsa.

5.3 Kehittämiprojektin ohjausryhmä ja sen toiminta osana projektia

Projektin ohjausryhmässä olivat edustettuina Varsinais- Suomen laitossyksiköiden esimiehet. Heitä oli minun lisäksi yhteensä 7 kappaletta sekä lisäksi myös johtajien esimies, palvelujohtaja. Kaksi nuorta oli mukana tekemässä ja suunnittelemassa e- portfolioin pohjaa. e- Portfolioin suunnittelutyössä mukana olleista nuorista toinen oli sijaishuollossa asuva, itsenäistymisvaiheessa oleva nuori ja toinen jälkihuoltovaiheen jo ohittanut nuori. Nuoret valikoituivat tähän kehittämisryhmään oman kiinnostuksensa pohjalta. Ke-

hittämisryhmässä oli myös mukana lastenkodin ohjaaja samasta yksiköstä nuoren kanssa.

Ohjausryhmä oli tukenani kerran kuussa ja kannusti sekä antoi palautetta siihen astisesta editymisestä. Palvelujohtaja ehdottikin e-portfolioon valmistuttua, että se lähtisi myös Uudellemaalle testiin. Täten saisimme laajemmalti palautetta. Ajatus oli myös, että työkalun jalkauttaminen olisi helpompaa myöhemmin.

Ohjausryhmän merkitys oli suuri, koska esimiesasemassa olevien positiivinen suhtautuminen uuteen työkaluun edesauttaa sen käyttöönottoa arjessa.

6 KEHITTÄMISPROJEKTIN ETENEMINEN JA KÄYTETYT MENETELMÄT

6.1 Projektin suunnittelu ja aikataulutus

Työstin kehittämisprojektia tutkimukselle ominaisten vaiheiden kautta. Tieteellisen tutkimuksen ja ammattitillisen tutkimus- ja kehittämisprojektin erona on, että tieteellinen tuottaa uutta teoria tietoa ja jälkimmäinen muodostaa uusia tai parannettuja käytäntöjä. Tutkimusmetodit, tutkimuksen vertailuperusta ja tutkimusetiikka ovat kaikille samat riippumatta siitä, kumpaa tutkimusta tehdään. (Vilkkä 2017, 81-82.)

Teoriasidonnaista lähestymistapaa voidaan kutsua myös abduktiiviseksi päättelyksi. Tässä kohtaa vertaillaan aiempaa tietoa aineiston tuotokseen. Teoriasidonnainen lähestymistapa on melko maalaisjärkeen perustuvaa ja siinä tekijän oma näkemys tulee helposti vaikuttamaan aineiston käsittelyyn (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.3) Tässä työssä tekijän näkemys ei päässyt valloilleen, koska nuoret olivat mukana lähes koko ajan hyväksymässä aineiston käsittelyä.

Valitsin aineiston analyysiksi teoriasidonnaisen lähestymistavan, koska kerätty aineisto ei täytä tutkimuksellisia kriteereitä eikä ole tarkoitukseen tässä työssä saada uutta tutkimustietoa. Tässä työssä halusin selvittää nuorten ajatuksia ja pohjata niitä aiempaan tutkimustietoon, jotta niitä yhdistämällä saataisiin mahdollisimman toimiva ja nuorten ajatukset huomioiva työkalu.

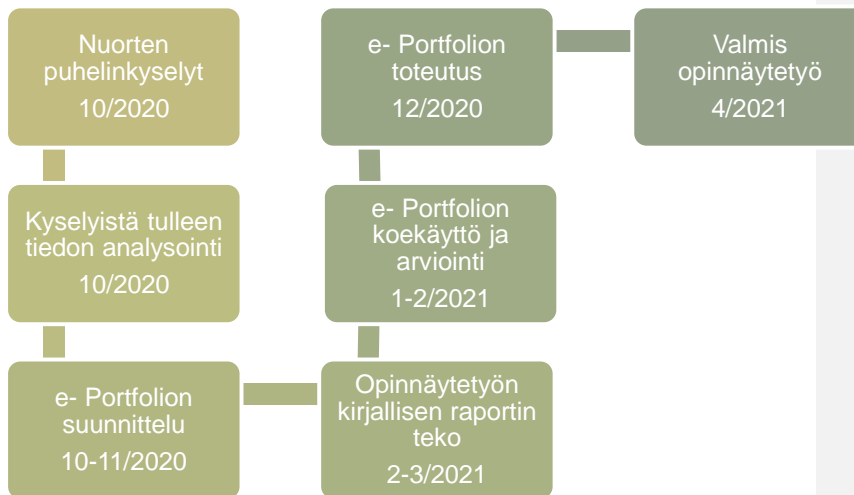
Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan käsitteellä kuvataan tutkimuksen ja kehittämistoiminnan rajapintaa. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa käytännön ongelmat ja kysymykset ohjaavat tiedontuotantoa. Tällöin tuotetaan tietoa käytännön toimintaympäristössä. Tutkimuksellista kehittämistoimintaa ohjaavat käytännön ongelmat ja kysymykset ja tutkimukselliset asetelmat ja menetelmät toimivat kehittämistyön apuna. Tavoitteena on konkreettinen toiminnan tai työkalun kehittäminen, mutta samalla pyritään perusteltuun tiedon tuottamiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 21–23.)

Tutustuin aiheeseen kirjallisuuden avulla ja tämän pohjalta määrittelin keskeiset asiasanat. Tutustuessani kirjallisuuteen ja muihin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin löysin myös tähän kehittämistyöhön sopivat menetelmät. Oman työkokemukseni kautta tiedän, mitä konkreettisia taitoja nuori tarvitsee siirtyessään jälkihuoltoon. Mielestäni on tärkeää

saada itsenäistymisvaiheessa olevan nuoren oma kertomus myös työntekijän saataville perinteisten viranomaisdokumenttien lisäksi. Nuori on kuitenkin tässä nivelvaiheessa joko lähes täysi-ikäinen ja/tai hänen ajatellaan kykenevän järkevään ja itseään tukevaan päätöksen tekoon.

Nuoren oma kertomus itsestä ja hänen toiveistaan on kaikkein oleellisinta hoidon onnistumisessa. Toki tämä pätee kaikkeen nuoren hoitoon liittyen. Nuoren tulee kokea tulevansa kuulluksi ja ymmärretyksi aikuisten taholta. Nuoren kuulluksi tai ymmärretyksi tuleminen ei tarkoita sitä, että tehtäisiin kuten hän vaatii. Oleellista on mukailla nuoren ajatuksia siten, että ne suuntaavat hyvään hoitoon. (Eronen 2013, 22- 23.)

Tiedonkeruumenetelminä käytin kolmea erilaista menetelmää; puhelinkyselyt, aivoriihi- ja learning café- työskentely.

Kuva 2. Kehittämiprojektin eteneminen ja aikataulu

6.2 Puhelinkyselyt

Tein kahdeksalle jälkihuolto- tai itsenäistymisvaiheessa olevalle nuorelle puhelinkyselyt (kts liite 1), joissa kartoitin heidän ajatuksiaan siitä, mitä he haluaisivat itsestään kertoa uudelle työntekijälle, jotta heidän äänensä ja toiveensa tulisi kuuluviin. Nuoret painottivat kyselyssä, että he saisivat itse kertoa itsestään eikä niin, että viranomaispaperit vain liikkuvat sijaishuollon ja jälkihuollon välillä. Nuoret myös halusivat kertoa omasta tämän hetken tilanteestaan ja verkostostaan, jottei sitä tarvitsisi kerrata aina uudelleen ja uudelleen.

Puhelinkyselyistä saatu tieto ja nuorten ajatukset toimivat pohjana sekä täydensivät kehittämistyöryhmän työskentelyä.

Kuva 3. Nuorten tuottamia asioita puhelinkyselyissä, joihin he kokivat tarvitsevansa tukea sekä mitä he haluaisivat kertoa uudelle työntekijälle itsestään

6.3 Aivoriihityöskentely (Brainstorming), ensimmäinen kehittämisryhmätapaaminen, tulosten koodaus sekä ryhmittely

Aivoriihi on ideointimenetelmä, jonka tavoitteena on tuottaa mahdollisimman paljon erilaisia ideoita ja näkökulmia, joista soveltuvimpia voidaan jalostaa eteenpäin. Aivoriihessä on tärkeää, että kenenkään ideoita ei ideointivaiheessa aseteta arvioinnin kohteeksi. Tämä mahdollistaa vapaan ja luottamuksellisen ympäristön ideoinnille. (Tevere.)

Työkalun etuna on, että sen avulla ryhmä voi yhdessä tuottaa mahdollisimman tehokkaasti ja luovasti paljon ideoita, mistä tahansa asiasta ja niin, ettei prosessiin sisälly kritiikkiä ja arvostelua. Kritiikki on ehdottomasti kielletty ja tämän takia suositeltavaa on, että kerätessään ideoita ryhmä ei keskustele keskenään. Tärkeää on, että ilmapiiri on ehdotuksille ja ideoille avoin sekä kaikki kokevat mahdollisuuden osallistua. (Oppariapu.)

Mukana aivoriihessä minun kanssa oli kaksi nuorta ja yksi ohjaaja. Toinen nuori oli jo selvästi jälkihuoltoian ylittänyt ja toinen sijaishuollossa asuva itsenäistymisvaiheessa oleva nuori. Tällä haluttiin saada mahdollisimman kattavat ajatukset eri näkökulmista. Jotta saatiin luottamuksellinen ympäristö ja nuoret rohkeasti heittelemään ajatuksiaan, oli sovittu minun ja mukana olevan ohjaajan kesken, että olemme selvästi taka-alalla. Toinen nuori tunsu osallistuvan ohjaajan ja toinen nuori tunsu minut. Aluksi tutustuttiin toisiimme juttelemalla ja tätä kautta keventämällä tunnelmaa. Tapaaminen järjestettiin puolueettomalla maaperällä, jotta kaikilla olisi luonnollisempaa olla tilanteessa. Yleisesti ryhmien ongelmana on, että ideointivaiheessa ideat tyrmätään heti alkuunsa, eikä niitä mietitä ja priorisoida riittävän tarkasti. Kuitenkin joskus älyttömätkin ideat saattavat olla avain onneen. (Oppariapu.) Tämä ongelma pyrittiin välttämään suvaitsevalla ja tasa-arvoisella ilmapiirillä. Nuoret toivat esiin heidän mielestään vähäpätöisiä asioita ja niistä nousikin hyviä ideoita. Esimerkiksi huumorilla nuorten heittämät ajatukset työntekijästä osoittautuivat loistavaksi osaksi e-portfolioa, toiveet työntekijälle.

Aivoriihityöskentelyssä määritetään aihe, johon ideoita, ratkaisuja tai kokemuksia haetaan. Aihe laitetaan näkyville. Seuraavaksi tuotetaan vapaasti mahdollisimman paljon ideoita ja näkökulmia yksin tai ryhmissä. Ryhmässä ideoita voidaan tuoda esille joko koko ryhmän kuullen tai pienryhmissä. Esille nousseet ideat tai näkökulmat voidaan kirjata ylös, jotka laitetaan muiden nähtäväksi. Kuuntelemalla toisten ajatuksia, voidaan oppia uutta ja laajentaa omia näkökulmia. Tarvittaessa ideointivaiheen jälkeen vielä ar-

vioidaan, kehitellään ja ryhmitellään tuotettuja ideoita tai näkökulmia etsien toimivia ratkaisuja. Monesti kuitenkin pelkkä ideointivaihe ja ideoiden esille tuonti riittävät. Aivoriihi ei välttämättä ole paras menetelmä luovaan työskentelyyn, mutta aiheen pohjalta ideoinnissa se toimii hyvin. (Tevere.)

Aivoriihin avulla saadaan kaikki tiimin jäsenet osallistumaan ja innostumaan asiasta eikä vain muutama henkilö pääse dominoimaan koko ryhmän toimintaa. Ryhmä keskittyy vahvasti yhteiseen tavoitteeseen. Aivoriihin merkitys perustuu myös siihen, että sen avulla voidaan lisätä ryhmän jäsenten yhteenkuuluvuutta, ongelma ja sen mahdollinen ratkaisu koetaan yhteiseksi, mikä aikanaan helpottaa ratkaisuun sitoutumista. Tarkoituksena on tuottaa paljon ideoita, joista myöhemmin seulotaan käyttökelpoisimmat. Kaikki ideat merkitään muistiin (esimerkiksi fläppitululle tai post-it lapuille) ja arvioidaan vasta jälkikäteen. Ideoinnissa ajatuksena on, että määrä tuottaa laatua. Kaikkien ideoiden ei tarvitse olla toteuttamiskelpoisia. (Orchideas Innovations.)

Ryhmässä mietittiin mitä aihealueita tai asioita olisi hyvä uuden työntekijän tietää nuoren siirtyessä hänen asiakkaaksi. Heijastin seinälle tyhjän word dokumentin, johon kirjoitin kaikki ryhmän tuottamat asiat tai aihealueet. Listasta tuli pitkä ja kattava. Esiin tulleet asiat aiheuttivat heti hyvää keskustelua ryhmän kesken, josta heräsi uusia asioita. Tämä siis poikkesi tavallisesta aivoriihi-työskentelystä. Ajattelin, että tämä on osoitus siitä, että ilmapiiri oli luottamuksellinen, koska keskustelu ei vaikuttanut nuorten rohkeuden heitellä asioita ilmaan. Kukaan ei ryhmässä myöskään teinnyt kenenkään ajatuksia.

Aivoriihi-työskentelyssä käytin dialogisuutta, jotta nuoret saavat varmasti ajatuksensa kuuluviin ja näkyviin. Dialogisuus tarkoittaa tasavertaiseen osallistumiseen perustuvaa yhdessä ajattelemista ja perehtymistä johonkin asiaan tai toimintaan. Dialogisia toimintatapoja ovat vuoron ottaminen ja antaminen, pysähtyminen ja keskittyminen, sanataitarkka vastaan ottaminen, kuuntelu, omien lähtöoletusten ja ennakkokäsitysten tiedostaminen, omien lähtöoletusten ja ennakkokäsitysten syrjään vetämisen ja esiin tuomisen säätely ja viipyminen toisen puheessa. (Koivisto ym. 2017)

Aivoriihimenetelmä rohkaisee avoimeen ajatteluun. Monesti ryhmät tai tiimit jämähtävät helposti samaan vanhaan malliin ja ajattelumalliin. Ryhmäajattelu ja mukautuvaisuus ovat ihmisen sosiaaliseen luonteeseen kuuluvia piirteitä. Ryhmillä on taipumus yhdenmukaistaa jäseniään ja jäsenet alkavat ajatella toistensa tavoin. Jo lyhyen yhdessäolon jälkeen ryhmään syntyy helposti rooleja ja hierarkioita, jotka ehkäisevät ideointia. Tällaisten purkamiseksi on useita keinoja, mm. yksilöllinen 3 – 5 min. ideointi ennen ryhmäsuo-

ritusta, pienet 3 – 5 hengen ryhmät, ryhmien koostumuksen vaihtelu riittävän usein, puheenvuorot kiertävät järjestyksessä, toiminta ja hulluttelu sekä eri aistien käyttö. (Orchidea Innovations.) Tähän olin varautunut siten, että aika ajoon ryhmän toimiessa vaihdoin aiheen ihan muualle ja kevensimme tunnelmaa. Sovimme myös, että mikäli ryhmätaapaamisen jälkeen tulee ajatuksia jollekin, niitä voi laittaa minun sähköpostiini, josta lisään ne listaan. Aiheita ei tullut sähköpostiini tapaamisten välillä.

Brainstorming on lähes aina hauska ja mukava kokemus osallistujille ja luovuutta korostava tapahtuma. Jotta se olisi tätä, ryhmän on kyettävä pitämään tunnelma oikeanlaisena ja tempo riittävän kovana, jotta ideointi ei latistu kasaan. Oikein toteutettuna aivoriihi antaa paljon mahdollisuuksia ongelmanratkaisuun. (Orchidea Innovations.) Nuorten palaute jälkikäteen oli pelkästään positiivinen. Tähän varmasti vaikutti se, että he kokivat olevansa tärkeitä ja heitä aidosti kuultiin. Lisäksi molemmat nuoret ovat kehittämismyönteisiä, joka varmasti auttoi positiivisen kokemuksen saamiseen.

Laineen (2010) mukaan aineistosta tulee kerätä ja valita ensiksi tärkeimmät aihealueet. Kaikkea materiaalia ei voi käyttää. Kehittämisyhmän tuottaman tiedon voi käyttää, mutta tärkeäksi osoittautui koodaus ja sitä kautta esiin nousseiden asioiden luokittelu laajemmiksi käsitteiksi.

Koodauksen tarkoitus on pilkkoa aineisto helpommin käsiteltäviin osiin. Koodausta voi lähteä tekemään joko aineiston analyysin pohjalta eli tekijä lukee aineistoaan läpi ja koodaa sieltä sanoja/ asioita, jotka nousevat usein esille. Toinen tapa operationalisoida aineisto teoriapohjalta. Kumpikaan tapa ei ole täysin aukoton ja molempiin tapoihin käsitelijän oma ennakkokäsitys aiheesta vaikuttaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.2.)

Tässä työssä koodasin oleellisia asioita/sanoja sekä puhelinkyselyistä että aivorihi-tuotoksesta. Puhelinkyselyiden vastaukset kirjoitin ylös pääpiirteittäin ja keräsin niistä yliviivaus menetelmällä toistuvat asiat. Näitä olivat nuoren ääni kuuluviin siitä kuka hän on, tiedonkulku, sosiaaliset verkostot, arjen taidot, toiveet työntekijälle, kodinperustajan hankinnat, asiointi, kuka oikeasti välittää ja on kiinnostunut. Jokainen nuori käytti hieman eri termejä puhelinkyselyissä, mutta tarkentavien kysymysten kautta sain tarkennettua mitä kukin tarkoitti milläkin sanalla. Ryhmätyöskentelyssä sanojen merkityksillä oli iso rooli ja siihen käytettiin paljon aikaa, jotta varmasti käytettävä sana vastaa sitä merkitystä mikä nuorilla asioista on.

Nuorten tuottamat asiat ja sanat ovat hyvin linjassa olemassa olevaan teoretietoon siitä mitä itsenäistymisvaiheessa olevan nuoren tulee hallita tai harjoitella, jotta hän pärjää

itsenäisesti. Lisäksi nuorten toive päästä itse vaikuttamaan omaan hoitoon on aiemmissa tutkimuksissa nostettu esiin. Nuoret motivoituvat paremmin omaan jälkihooltoonsa, mikäli kokevat voivansa vaikuttaa asioihin ja mm. tarjottuun palveluun.

Koodauksen avulla sain koottua affinity diagrammin, jonka avulla lähdettiin toteuttamaan learnin cafe- menetelmää. Learning Caf'e'en tarkoituksena oli vielä koota isompien aihealueiden alle yksittäisiä asioita, jotta tiedetään tarkemmin, mitkä nuoret kokevat olevan merkityksellisiä.

Affinity diagrammin tai ryhmittelykaavion avulla voidaan ryhmitellä aivoriihiteknikalla tuotetut ideat / asiat. Sen jälkeen ongelmaa on helpompi ymmärtää ja lähteä etsimään ratkaisuja. Ryhmittelykaavio kannustaa ryhmän jäseniä luovuuteen prosessin kaikissa vaiheissa sekä rikkoo ihmisten välisiä muureja kommunikaatiossa. Se kannustaa ideoiden uudelleen yhdistelemiseen ja helpottaa ideoiden välisten syvempien merkitysten hakemisessa. (Karjalainen, 2007.)

Kuva 4. Affinity diagrammin mukainen ryhmittely

6.4 Learning Cafe- työskentely

Positiivisen kokemuksen myötä oli helppo lähteä seuraavaan tapaamiseen, jossa oli tarkoitus kasata aivoriihen tuotos affinity diagrammin avulla tehtyjen otsikoiden alle learning cafe- menetelmän avulla.

Affinity diagrammin avulla tehdyn ryhmittelyn vein pohjaksi seuraavaan tapaamiseen, jossa ryhmittelyä jatkettiin vielä learning Cafe' – menetelmällä. Tarkoitus oli tämän ryhmätapaamisen avulla tarkastaa ja antaa nuorille mahdollisuus vaikuttaa ryhmittelyn sisältöihin.

Learning Cafe'- menetelmässä on etukäteen jo valittu aihealueet, joita käsitellään ja joiden alle ideoidaan. Valitaan teemat ja/tai kysymykset, joihin halutaan ideoita tai näkökulmia. Ohjaaja on voinut valita käsiteltävät teemat jo etukäteen, jolloin säästetään aikaa ja voidaan keskittyä esimerkiksi opetustilanteeseen sopivien tärkeiden teemojen pohdintaan. Jokaiselle teemalle nimetään oma pöytänsä tai pöydissä voi olla etukäteen nimetty teema esillä. Menetelmää varten tarvitaan yhtä monta pöytää/pöytäryhmää kuin on käsiteltäviä teemoja tai kysymyksiä. Pöytiin sijoitetaan tyhjiä paperiarkkeja, post-it -lappuja sekä kyniä ja tusseja. (Innokylä.)

Osallistujat jaetaan yhtä suuriin ryhmiin (esim. 4-6 henkeä). Jokainen ryhmä siirtyy yhteen pöytään ja muodostaa oman pöytäseurueensa. Kullekin pöydälle valitaan puheenjohtaja/kirjuri, joka pysyy omassa pöydässään koko ajan. Oppimiskahvilan pöydissä keskustelu käynnistetään sopivalla virikkeellä tai kysymyksellä. Alkuun voidaan myös tehdä yhteinen alustus. Papereihin ja lappuihin kirjoitetaan vapaasti ideoita ja ajatuksia. Keskustelua käydään kuuntelemalla, kertomalla omia mielipiteitä, kommentoimalla siten, että jokainen saa äänensä kuuluviin. Puheenjohtaja voi ohjeistaa keskustelua siten, että jokaisen tulee nostaa ainakin kerran omat näkemyksensä esiin. (Innokylä.)

Keskustelujen jälkeen (n. 15-30 min) vaihdetaan pöytää. Ainoastaan puheenjohtaja pysyy omassa pöydässään, muut liikkuvat ryhmänä seuraavaan pöytään, jossa keskustelu jatkuu sen jälkeen, kun puheenjohtaja uudessa pöydässä on ensin lyhyesti kertonut aiemman pöytäseurueen ajatukset. Pöytien kesken tehdään useita vaihtoja riippuen aikataulusta, ryhmien koosta ja käsiteltävien teemojen määrästä. Teemaa voidaan käsitellä samasta näkökulmasta koko ajan tai ohjaaja on voinut miettiä esimerkiksi uusia tukikysymyksiä/syventäviä kysymyksiä tai vastaavia pöytien vaihdon jälkeen läpikäytä-

viksi. Learning Cafe'en tulokset käydään lopuksi puheenjohtajien esittelyjen kautta läpi, jotta kaikki osallistujat tietävät tulokset. (Innokylä)

Pohjana työskentelyssä oli learning cafe- menetelmä, jota muokattiin sopivammaksi pienelle ryhmälle. Työskentelyä voisi jopa kuvata ryhmätyöskentelyksi. Jokaiselle osallistujalle jaettiin nippu post- it lappuja ja tussit. Toimin puheenjohtajana, joka tällä kertaa tarjosi keskustelun etenemisestä huolehtimista sekä lopuksi yhteenvedon tekemistä. Alustuksena kerroin ryhmälleen edellisellä kerralla nousseet asiat/aihealueet isommiksi kokonaisuuksiksi ja nyt tapaamisella oli tarkoitus löytää asioille oikeat paikat otsakkeiden alta.

Jokaiselle aihealueelle oli oma iso paperi, johon ryhmänjäsenet kokosivat asioita alle post-it- lappujen avulla. Keskustelua käytiin asioiden suhteen, jotka sopisivat useampiin kohtiin. Keskustelussa oli myös esillä vahvasti se, että käytetyt sanat ja sanamuodot olivat sellaisia, että nuoret ymmärtävät ne. Lopuksi vedettiin yhteen mitä olimme saaneet kokoon ryhmätapaamisen aikana. Tapaamisella kootut sanat ja asiat toimivat apunoina e- portfolio- pohjassa, jolloin nuoren on helpompi hahmottaa mitä kysymyksellä tarkoitetaan.

Teemat	Asiat	Kommentit
Minä?	Nimi, ikä, harrastukset, syntymäpäivä, lapsuus, muistoni, mieltymykset, kiinnostuksen kohteet, oma tausta, opiskelu, ongelmat, vaikeudet, tulevaisuus, haaveeni	Jaettiin perustietoihin sekä tulevaisuus, vaikeudet ja mitä vielä kehitettävää
Sosiaaliset verkostot	perhe, ystävät, läheiset, poika/tyttöystävä, Kela, poliisi, koulu, sosiaalityöntekijä, ohjaajat, kuraattori, nupo, terveyskeskus, terapeutti, neuvola	Jaettiin perhe ja tärkeät ihmissuhteet sekä ulkopuoliset kontaktit
Arjen taidot	herääminen, puhelimen käyttö, itsekseen olo, siivous, asiointi, hygienia, itsestään huolehtiminen, avun pyytäminen, kauppa, arjen hallinta, rahan käyttö, pesut&pisut, ruuanlaitto	Jaettiin itsestä huolehtiminen, asioiden hoito ja rahankäyttö, kotityöt, lain ja sääntöjen noudattaminen
Toiveet työntekijälle	ratkaisu, kuuntelutaito, "ihminen ihmiselle" ymmärrys, aitous, rehellisyys, osaa asettua nuoren asemaan, aidosti kiinnostunut	
Kodinperustajan hankinnat	kts liite 2, e-portfolio	sisällytettiin myös hoidettavat asiat muuton yhteydessä selä Kelan tuet

Taulukko 1. Learning Cafe- työskentelyn ryhmittelyä e- portfolion apusanoiksi.

6.5 e- Portfolion kokoaminen, kolmas ja neljäs kehittämisryhmätapaaminen

Aiempien ryhmätapaamisten pohjalta lähdettiin kokoamaan e- portfolioa. e- Portfolio on sähköinen tai digitaalinen kooste henkilöstä itsestään ja hänen osaamisestaan. Sitä käytetään yleisesti opinnoissa ja työnhakuun liittyen. e- Portfoliolle tyypillisiä piirteitä ovat muokattavuus ja nopea toimitus eteenpäin. e- Portfoliot jaetaan kolmeen ryhmään; kehittäviin, arvioiviin ja esitteleviin. Sen avulla henkilö voi osoittaa haluamallaan tavalla osaamisensa ja kuvauksen itsestään. Käyttötarkoitus ohjaa portfolioprosessin sisältöä ja rakennetta. Portfolion sisältö koostuu monenlaisesta aineistosta: kuvista, ääninauhoista, runoista, kirjoituksista, tarinoista, tietokonelevykkeistä, jopa esineistä ja konkreettisista tuotoksista. Sisältöön voi kuulua tehtävien ja töiden lisäksi niitä edeltäviä luonnoksia ja pohdintoja. Yleensä portfolioiden sisällöt ovat vaihtelevia ja kuvaavat yksilölle merkittäviä ja tärkeitä asioita, kokemuksia ja kiinnostuksen kohteita. Portfoliossa on hyvä yksilöidä, millaista sisältöä portfolio käsittää. (Mason ym. 2004, 2-12.)

Niikkon teoksessa (2000) tavoitteen ja käyttötarkoituksen mukaan on mainittu sellaisia portfolion muotoja kuin perus-, sisältö- ja näyteportfolio, oppimisen ja kasvun portfolio, arviointiportfolio ja prosessiportfolio. Perusportfolio voi olla työkansio, johon kootaan kaikki tietyn ajanjakson, kurssin tai aihealan opiskelu- ja oppimistehtävät, projektityöt ja luonnokset. Perusportfoliossa korostuu sisältö, ja se edeltää usein näyteportfolion tekoa.

Niikkon (2000) mukaan kasvun ja oppimisen portfolion tavoitteena on henkilön kehityksen ja kasvun tukeminen ja edistäminen. Ihmisenä kasvaminen ja persoonallinen kasvu tarkoittavat sellaista dynaamista oppimisprosessia, jossa reflektion ja pohdinnan kautta kehitytään tietämisessä, taitamisessa, osaamisessa ja johon liittyy perusteltu ja tiedostettu tapa toimia. Tarkoituksena on edistää henkilön kasvua ja oppimista siten, että siinä näkyy myös oppijan tulevien kasvuhaasteiden ja tavoitteiden asettelu.

Kehittämisryhmän kanssa tehty e- portfoliopohja mukaillee Niikkon ajatusta kasvun ja oppimisen portfoliosta. Nuorella on mahdollisuus halutessaan tehdä siitä itselleen ns. tarina/elämäkerta- tyyppinen tai sitten ääripäänä täysin asiapohjainen.

Tutkimuksen mukaan syitä, että henkilö käyttää e-portfoliota on kolme. Sen käyttöönoton kynnyksestä madaltaa, mikäli sitä on helppo käyttää. e- Portfolion käyttöön vaikuttaa myös vahvasti henkilön oma motivaatio käyttää sähköisiä työkalua. Samoin tyytyväisyyden kokemus välineen käytöstä vaikuttaa henkilön haluun käyttää e- portfoliota. (Chen ym. 2012, 114-125.) Työn dokumentointi ja suunnitelmallisuus tukevat tiedon siirtoa ja

katvealueiden paikantamista. Strukturoitu työskentely auttaa lasta jäsentämään kokemuksiaan ja tunteitaan, käymään läpi elettyä ja suuntamaan kohti tulevaisuutta. Tiedon huolellinen jäsentäminen on tärkeää, ei pelkästään pulmallisten asioiden vuoksi, vaan myös lapsen vahvuuksien ja voimavarojen tunnistamiseksi. Jäsennelty tieto auttaa lasta myös hahmottamaan käsitystä oman elämänsä kokonaisuudesta. Sijaishuollon aikaisten tapahtumien dokumentointi, esimerkiksi piirroksat, valokuvat, videot tai päiväkirjat, paikantavat sijaishuollossa vietettyä ajanjaksoa osaksi omaa elämänsähistoriaa. (Bardy ym. 2013, 266.)

Pohja tehtiin tarkoituksella neutraaliksi ja PowerPoint-pohjalle. Tällöin ei vaikuteta liikaa nuoren omaan näkemyskseen portfolioista. Ensimmäisellä kokoamiskerralla saatiin kaasaan raakile, jonka pohjalta jokainen ryhmän jäsen jäi pohtimaan seuraavaa versiota.

Tapaamisten välillä whatsapp- ryhmässä keskusteltiin Kelan tukien ohjeista ja siitä, että tulisiko kodinhankintojen lisäksi olla myös niistä ohjeistus. Samoin ns. TO DO- lista muutajalle tuli keskustelun alle ja päädyttiin lisäämään sekin portfolio loppuun. Ryhmän ajatus asialistojen lisäämisestä portfolio loppuun oli, että nekin nuoret, jotka eivät koe portfolio tekemistä mielekkääksi itselleen, saavat tietoa, jota tulevat tarvitsemaan itsenäistyessään.

Toisella kokoamiskerralla saatiin aikaiseksi muutaman muutoksen jälkeen tuotos, joka lähti ryhmän jäsenille testikäyttöön. Toisen nuoren toiveesta portfolio muokattiin myös Word- muotoon, koska tämä tuntui luonnollisemmalta ja tutummalta tietokoneohjelmalta nuorelle. Kehittäjäryhmän kanssa käytettiin paljon aikaa miettiessä e- portfolio helpokäyttöisyyttä. Tästä syystä portfolio tehtiin sekä PowerPoint että Word pohjaan. Tällöin nuori voi valita kumpi ohjelmisto on hänelle tutumpi käyttää. Toki molemmat ohjelmistot mahdollistavat myös tulostamisen ja käsin muokkauksen.

Kehittäjäryhmän jäsenten testikäytön kokemukset kerättiin talteen ja tehtiin tarvittavat muutokset. Testikäytössä huomattiin, että ulkopuolisiin toimijoihin tulee tehdä vielä lisäyksiä ohjeistuspuoleen. Testikäytössä nuorille korostui kodinhankinnat lista, TO DO- lista sekä Kelan tukien ohjeistus. Nuoret kokivat, että niiden avulla ei mene ns. sormi suuhun, koska siitä voi tarkistaa mitkä asiat hoidetaan missäkin. (kts Liite 2)

6.6 Tuoksen esittely Varsinais- Suomen ja Uudenmaan johtoryhmälle ja testikäyttö

Esittelin kehittämisprojektini sekä sen tuotoksen Varsinais-Suomen ja Uudenmaan johtoryhmille Teams- palaverin avulla joulukuun alussa 2020. Johtoryhmään kuului alueen yksiköiden johtajat ja alueen palvelujohtaja. Aiemmin sovitun mukaisesti e- portfolio lähti Varsinais-Suomen ja Uudenmaan alueen lastensuojelun sijaishuollonyksiköihin käyttöön itsenäistymisvaiheessa oleville nuorille tammikuussa 2021. Yksiköihin kuuluu sekä erityisyksiköitä että perustason yksiköitä. e- Portfolion saatteena oli kirje täyttäjälle, jossa oli avattu portfolion tarkoitusta enemmän. (kts. liite 2)

Teams- palaverissa yksiköiden johtajat vaikuttivat innostuneilta ja halusivat e- portfolion kokeiluun mahdollisimman pian. Osalla heräsi jo ajatus, josko portfoliota voisi laajentaa koskemaan jo nuorempia lapsia, jotta hekin saisivat koottua muiston sijoituksen ajalta.

Tammi-helmikuun aikana kerättiin vielä nuorilta ja ohjaajilta käyttökokemuksia e- portfoliosta. Palautteet toimitettiin minulle kootusti esimiesten kautta, jolloin henkilöllisyydet eivät tule esiin ja palautteen antamisen kynnyks madaltui.

7 KEHITTÄMISPROJEKTIN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tehdessäni puhelinkyselyä lastensuojelussa olleilta/olevilta nuorilta tulee ottaa huomioon, että ollessani aikuinen, joka on ollut heidän elämässään mukana, valta-asetelma saattaa vaikuttaa nuorten vastauksiin. Siitä syystä puhelun alussa pidin haastateltavalle lyhyen puheen roolistani ja siitä, etteivät vastaukset vaikuta hoitosuhteeseen eikä myöskään ole kyse aiemmasta hoitosuhteeseen liittyvistä asioista. (Hoikkala ym 2018, 5.)

Lähtökohtana kehittämistyössä tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmisten itsemääräämisoikeutta pyritään kunnioittamaan antamalla ihmiselle mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua kyselyyn. On myös selvitettävä, miten henkilöiden suostumus hankitaan, millaista tietoa heille annetaan ja millaisia riskejä heidän osallistumiseensa sisältyy. (Hirsijärvi ym. 2015, 23-27.) Puhelinkyselyyn sekä e- portfolion kehittämiseen osallistuminen oli vapaaehtoista osallistuville nuorille. Heillä oli oma kiinnostus vastata ja sitä kautta päästä vaikuttamaan kehittämistyöhön. Kyselyyn osallistuvien ja kehittämistyössä mukana olevat nuoret säilyttivät anonymiteettinsä. Kaikille kyselyyn osallistujille oli kerrottu etukäteen, että heidän yksityisyytensä säilytetään tulosten raportoinnin yhteydessä. Kyselyistä saatua tietoa käytetään vain tähän kehittämissuoriteeseen, ellei muuta erikseen sovita osallistujien kesken. Toki halutessaan kehittämistyössä mukana olleet nuoret saavat olla julkisesti mukana tuotoksen esittelyssä.

Kyselyä suunniteltaessa ja tuloksia käsitellessä on otettava huomioon kielelliset haasteet. Ihmisillä on eri merkityksiä asioille puhutussa kielessä. Esimerkiksi haastateltavan ja haastattelijan omatessa yhteinen kieli aiheen ympärillä on väärintulkintojen mahdollisuus pienempi (Hirsijärvi & Hurme 2015, 53 -54). Työkokemukseni jälkihuollossa ja nuorten kanssa työskentely antaa minulle ja kyselyyn osallistuville yhteisen kielen. Lisäksi puhelussa on mahdollista palata tai tarkentaa, jos tuottamassa puheessa on kohtia, jotka jäävät epäselviksi. On olemassa mahdollisuus, että minun liian läheinen suhde aiheeseen vaikuttaa projektin luotettavuuteen. Toisaalta tämä voi olla myös hyvä asia aidon ja rehellisen keskustelun syntymiseksi. Molempiin on syytä varautua etukäteen ja tiedostaa nämä riskit. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Kehittämissuoriteessa koin oman kokemukseni lastensuojelutyöstä ja suhteeni mukana olleisiin nuoriin projektin kannalta tukeviksi asioiksi. Koin nuorten uskaltavan avoimemmin kertoa ajatuksistaan ja kokemuksistaan.

Kehittämisprojektin tekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka on otettava huomioon. Tiedon hankintaan ja julkistamiseen liittyvät eettiset periaatteet ovat yleisesti hyväksytyjä. Periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen on jokaisen yksittäisen tekijän vastuulla. (Hirsjärvi ym. 2015, 23-27.) Vaikka opinnäytetyöni ei ole perinteinen tutkimus, on syytä noudattaa tutkimuseettisiä periaatteita.

Projektin alkuvaiheessa pohdin kehitettävän aiheen oikeutusta. (Kylmä & Juvakka 2007, 144.) Tämä projekti oli ajankohtainen lakiuudistuksen vuoksi. Lähtökohta projektille oli asiakaslähtöinen ja nuorten edunmukainen. Projekti antoi nuorille mahdollisuuden osallistua kehittämiseen ja saada oma ääni kuuluviin. Toisaalta myös ammattilaiset hyötyvät projektin tuotoksesta ja pystyvät käyttämään sitä työkaluna nuorten kanssa työskennellessä.

Projektiin osallistuville kerrottiin etukäteen projektin käyttötarkoitus. Osallistujille annettiin mahdollisuus jättäytyä projektista milloin vain ja mahdollisuus kysyä minulta tarkempia tietoja projektiin liittyen. Puhelinkyselyt mahdollistivat anonymiteetin säilymisen, koska puhelun voi suorittaa haluamassaan paikassa. Puhelun ajankohdat olivat etukäteen sovitut, jotta osallistuja voi valita haluamansa paikan puhelun suorittamiselle.

8 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

e- Portfolion kehittäminen nuorten kanssa oli mielestäni oikein antoisaa ja palkitsevaa. Aineistonkeruussa oli hienoa havaita kuinka paljon nuorilla itsellään oli käytettäviä ja toimivia ajatuksia kehittämiseen. Eri vaiheissa olevien nuorten ajatukset olivat pääsääntöisesti samankaltaisia, mutta ikä ja kokemus näkyivät ajatusten jalostamisessa. Oli hienoa havaita kuinka innoissaan nuoret olivat siitä, että heidät otettiin mukaan kehittämistyöhön ja heidän ajatuksillaan oli iso painoarvo. Nuoret näkivät kehittämistarpeen tiedonkulkuun ja siihen, että heidän ääni tulisi kuuluviin mm. hoidon suunnittelussa paremmin.

e- Portfolio tuntui nuorista hyvältä vaihtoehdolta, koska siinä on mahdollisuus tehdä omannäköinen tuotos sekä tuottaa kirjallisesti tietoa itsestään. Osalle nuorista puhuminen vieraan ihmisen kanssa tai isossa palaverissa on haastavaa tai jopa mahdotonta, jolloin heidän ajatus tai oma tarve/toive ei tule esille.

Kahden nuoren työskennellessä ryhmässä oli myös havaittavissa, että vertaistuki ja oppimiskokemus nuoremmalle olivat tärkeässä osassa. Toisaalta taas kokeneempi nuori nautti saadessaan "opettaa" toista nuorta. Heidän välinen yhteistyö toimi hyvin eikä arvoasetelmaa ollut havaittavissa.

Mielestäni oli hyvä valinta, että kehittämissyhmässä oli vain kaksi nuorta. Tällöin ryhmän toiminta pysyi koossa ja jokaisen mielipide tuli varmemmin esiin. Pienemmässä ryhmässä nuorten oli helpompi tuoda mielepiteit esiin ja ilmapiiri pysyi turvallisempana. Isompaa otosta nuorten mielipeiteistä tuli kuitenkin puhelinkyselyiden avulla. Puhelinkyselyiden vastaukset olivat samansuuntaisia kuin kehittämissyhmänkin vastaukset.

Mielestäni onnistumisen kannalta oli tärkeää, että kehittäjäryhmässä ei ollut minun lisäksi toinen aikuinen. Tällöin asetelma suhteessa nuoriin oli oikeanlainen ja mahdollisti heidän saavan ajatuksensa kuuluviin.

Johtoryhmän ammattilaiset saivat arvokasta tietoa ja näkemystä nuorten ajatuksista. Näiden hyödyntäminen perustyössä auttaa luomaan paremman suhteen hoidossa olevien nuorten kanssa.

e- Portfolion testauksen aikana alkuvuodesta 2021 saatuja kommentteja ohjaajilta, jotka pääsivät tutustumaan portfolioon, joko itsekseen tai nuoren kanssa:

"Molemmat nuoret osoittivat aitoa kiinnostusta menetelmää kohtaan, joiden kanssa tätä täytin."

"Toi on hyvä ja selkeä. Tosin melko paljon asiaa ja ehkä vaikeitakin juttuja, kuten tuo oman tulevaisuuden hahmottaminen, ja tuo mitä toivoo työntekijältä."

Tämä kommentti havahtutti minut siihen, että aikuinen koki vaikeaksi nuoren tulevaisuuden hahmottamisen ja myös toiveet työntekijältä. Kehittämisryhmän nuoret kokivat tulevaisuuden haasteeksi sen puolesta, että täyttäjät ovat nuoria ja tulevaisuus ei välttämättä ole kirkkana mielessä. Toiveet työntekijälle toisaalta taas olivat molemmille ryhmässä mukana olleille nuorille selkeitä ja tuottivat helpostikin tiedon siitä, mitä toivovat. Sama tilanne oli myös puhelinkyselyn nuorilla. Ehkä tässä kohtaa olisikin paikallaan aikuisen havahtua siihen, että nuoret pystyvät kyllä sanoittamaan toiveitaan. Tulevaisuuttakin voi lähteä siis pohtimaan toiveiden ja haaveiden kautta, ei välttämättä pelkän konkretian avulla.

"Tohon vois liittää myös kohdan mitä työntekijä toivoo nuorelta itseltään."

Oli hienoa havaita, että e-portfolio nähtiin mahdollisena vuorovaikutuksen välineenä ohjaajan ja nuoren välillä.

"Saisikohan tämän joskus yleisesti käyttöön, koska näytti siinä mielessä kivalta, että on kattava, mutta ei liian laaja, ja sähköisenä versiona moni nuori voi oikeasti kiinnostua tätä käyttämään"

"Kaikkienensa hieno työ, todella toivon että tämä otetaan monessa yksikössä käyttöön!"

Yllä olevat kommentit lämmittivät erityisesti mieltäni, koska se vahvisti ajatustani siitä, että ollaan oikeilla jäljillä työkalun suhteen.

"Vastaavanlaista matskua on muissakin yksiköissä. Tässä uutta on se, että on digitaalisessa muodossa."

Digitaalinen muoto sai positiivista palautetta ja sen koettiin olevan uudistus, vaikka aihe ja materiaali on tuttua.

"Kiva ja kätevä"

"Todella selkeä ja kattava kokonaisuus. Helppokäyttöinen, eikä ole liian "iso" juttu nuorelle, joten tämä tulee varmasti tehtyäkin loppuun asti!"

"to do"-lista oli tosi hyvä, samoin "omaan kotiin tarvitsen"-osio! Nuoren toiveet työntekijälle oli erittäin hyvä huomioida, näin saa hyvin nuoren äänen kuuluviin jännittävässäkin tilanteessa, jos/kun tulee uusi työntekijä jälkihuoltoon."

Käytännöllisyyden merkitys nousi kommentteissa vahvasti esiin. Toisaalta taas liian työläs tehtävä aiheuttaa nuorelle helposti kiinnostuksen lopahtamisen jo heti alkuun.

"Saatekirje oli ihana ♥□ tosi tuttavallisesti ja lämpimästi kirjoitettu!"

Nuorille suunnattu saatekirje sai positiivista palautetta. Oli kiva huomata, että rento lähestymiseni nuoriin oli näkyvissä kirjeessä.

"ehkä jättäisin pois kohdat "mitä minusta tulee isona". Pidin hyvänä että Kela- ym. asiat helppo siitä käydä läpi."

Harmillisesti kehittämissuhteita/ parannuksia ei tämän lisäksi aikuisilta tullut. Itse ajattelen, että vaikka tulevaisuuden mietintä olisi vaikeaa tai haastavaa, sitä ei voi sivuuttaa. Vaikka nuori ei osaisi tähän kohtaan edes haaveilun muodossa täyttää mitään, voi kysymykset laittaa ajatukset taustalla kehkeytymään ja tähän kohtaan voidaan palata myöhemmin.

Kehittämissuhteissa käytettiin yllättävästi aikaa sanamuotoihin ja kielellisiin ilmauksiin. Tämä yllätti minut, mutta toisaalta on oikein ymmärrettävää, että ammattilaiset käyttävät ammattilaisten kieltä ja nuoriso taas omaansa. Minun ja ohjaajan käyttämät, meidän mielestä perussanat, olivatkin nuorille vieraita. Tästä saimme aikaiseksi hyvää keskustelua ja e- portfolio sanoja ja sanamuotoja hiottiin tarkasti nuorten ymmärtämään muotoon. Sairaanhoidaja- lehdessä 8/2020 oli artikkeli kokemustiedon hyödyntämisestä psykiatrian osaston kehittämisessä potilaslähtöiseksi. Kokemustiedon hyödyntäminen koettiin hyvänä tapana saada potilaiden näkökulma työntekijöiden tietouteen. Kokemusasiantuntijat antoivat palautetta työntekijöille juurikin kielenkäytöstä ja ns. ammattikielen käytöstä.

Nuorilta saamat kommentit jäivät vähiin, mutta ovat sitäkin tärkeämpiä.

"kysymykset ja tehtävät oli helppoja ja mielekkäitä. En kokenut tarvitsevani aikuisen apua "minun tarinani" kohdassa. Mietiskelin sitä, että mistä kohdin aloittaa tarina."

Koen, että nuorten mukana olo sekä sanamuotojen ja sanavalintojen miettiminen kehittämissuhteissa on tämän palautteen pohjalta, ollut erityisen tärkeää.

"Yhteistyötahojen selvittäminen aiheutti keskustelua ohjaajan kanssa, mutta oivalsin nopeasti mistä on kysymys. Verkoston kartoittaminen synnytti myös hyvää keskustelua."

Nuorelle saattaa olla hankalaa mieltää yhteistyötahot ja että ympärillä olevat aikuiset /viranomaiset haluavat auttaa ja tukea nuorta. Hienoa huomata, että on ollut hyvä pohja keskustelulle.

"Eniten mielenkiintoa herätti asunnon hankintoja koskeva lista."

Nuorille konkretia on tärkeää ja tämä kommentti osoittaa sen. On tärkeää, että nuori joutuu/ saa ajatella itse, mutta tietyissä asioissa selkeät työkalut auttavat eteenpäin.

"Minulla ei alkuun ollut juurikaan näkemystä, mitä tehtävillä ja kysymyksillä tarkoitetaan."

"Minun tarinani" herätti eniten mielenkiintoa. "

Oli kiva huomata, että vaikka alku oli ollut haastava, oli nuori kuitenkin löytänyt omat mielenkiinnon kohteet työkalusta.

"Kiinnitin huomiota kohtaan "lähiverkoston kartoittaminen".

Tämän kommentin voi tulkita eri tavoin. Joko siinä on ollut jotain parannettavaa tai sitten se on ollut juuri kommentin antaneelle nuorelle tärkeä kohta.

"Vaikutti mukavalta, tekniset ongelmat heti mukana, kun on atk asia"

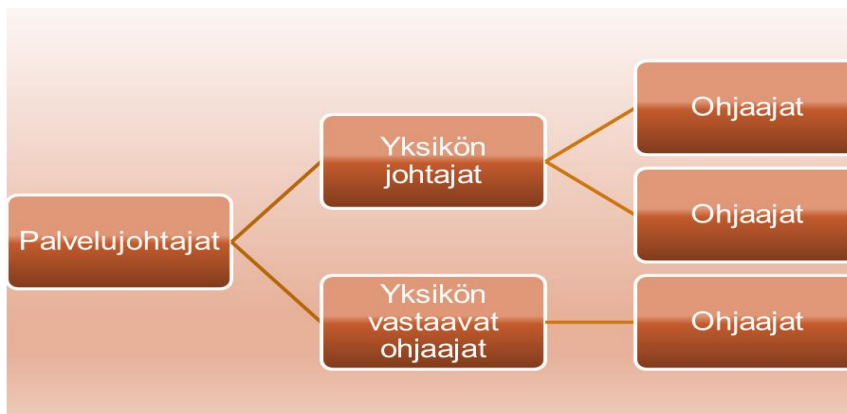
Pystyn aika ajoin samaistumaan hyvin tämän nuoren kommenttiin. Joskus vaan olisi helpompaa täyttää paperiversio. Toisaalta e- portfolio on mahdollista toteuttaa myös perinteisin kynä- paperi keinoin.

Toinen kehittämissyhmässä mukana ollut nuori innostui kehittämistyöstä ja haki Veturi-hankeeseen kokemusasiantuntijaksi päästen sinne. Mielestäni tämä oli yksi parhaimmista tuloksista tähän projektiin liittyen.

Vaikein osuus on alkamassa kehittämisprojektin valmistuttua. Toisin sanoen kyseessä on e- portfolion jalkauttaminen arkiseen työhön työkaluksi sekä nuorille että ohjaajille. Tässä kohtaa johtoryhmän jäsenten rooli nousee, jotta he pitävät työkalua mukana arjessa ja muistuttavat ohjaajia sen käytöstä itsenäistyville nuorille. Oman haasteensa tähän tekee se, että itsenäistyviä nuoria on satunnaisesti yksiköissä. Tämä lisää riskiä siihen, että työkalu unohtuu. Kirjoitin Familiarin sähköiseen lehteen artikkelin kehittämispro-

jektistani, jonka avulla toivon, että työkalu saa lisää näkyvyyttä. Lisäksi tarkoitus on COVID-19 viruksen helpottaessa esiintyä mukana olleiden kahden nuoren kanssa ohjaajille suunnatuissa valtakunnallisissa tai alueellisissa kehittämissäpäivissä kertomassa e-portfolioista nuoren näkökulmasta. Uskon, että nuoren näkökulma lisää ohjaajien mielenkiintoa asiaa kohtaan.

e-Portfolion kehittämissä vaiheissa pienempien lasten yksiköissä nousi ajatus, että voisiko vastaavan tyyppistä työkalua kokeilla lapsille, jotta saisivat oman sijoituksensa elämään tarinan muodossa. Tämä ajatus on minusta mahtava ja ajattelen, että niin tätä nykypäivää. Tarinamuotoinen portfolio pienemmille lapsille sijoituksesta olisi myös mahdollista olla osa osallistavaa kirjaamista, joka tulee olemaan lastensuojelun tulevaisuutta. Tämä ajatus voisi toimia pohjana uudelle kehittämisprojektille.

Kuva 5. e-Portfolion jalkauttaminen osaksi yksiköiden itsenäistyvien nuorten hoitoa.

Kuva 6. Kouluspäivät tiedonviejänä. Projektiryhmän nuoret mukana esittelemässä e-portfolioa

LÄHTEET

- Araneva, M. 2016. Lapsen suojele. Helsinki: Alma talent.
- Avery, R.J. & Freundlich M. 2009. Journal of Adolescence, Volume 32, issue 2, 247-257.
- Bardy, M. & Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013. Lastensuojelun ytimissä. 4. uud. p. [Helsinki]: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Chen, M.-Y., Chang, F. M.-T., Chen, C.-C., Huang, M.-J., & Chen, J.-W. (2012). Why do Individuals Use e-Portfolios. Educational Technology & Society, 15 (4)
- Collins, M. 2001. Transition to adulthood for vulnerable youths: A review of research and implications for policy. The Social Service Review 75 (2).
- Eronen, T. 2013. Viisi vuotta huostaanotosta Seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalista poluista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere; Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Löytyy osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-833-9>
- Familiar Oy. Viitattu 10.2.2020 <https://www.familiar.fi/asiakaskokemus-ja-laatu> ja www.familiar.fi
- Halonen, P. & Oinonen, S. 2011. Omin eväin maailmalle. Lastenkodista itsenäiseen elämään. YAMK opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Heino, T. 2014. Lastensuojelun jälkihuolto pohjoismaisen tutkimuksen aiheena. Apurahaportti pohjoismainen tutkijaryhmä. Viitattu 9.12.2019 <https://u1138671.sandbox.fonectakotisivu.fi/uploads/o8s7J9Wv/apurahaportti2013-pohjoismainen-tutkijaryhma.pdf>
- Helavirta, S., Laakso, R., Pösö, T. 2014. Huostaanoton kuva suomalaisen tutkimuksen valossa. Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti, vol 22(3). Haettu osoitteesta <file:///C:/Users/heta.soderstrom/Downloads/51216-Artikkeliin%20teksti-44894-1-10-20150613.pdf>
- Hipp, T., Pollari, K., Luoma, S. 2018. Nuorten äänen pitää kuulua! Nuorten osallisuus päätöksenteossa. Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 10.12.2019 <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Nuorten-aaenen-pitaa-kuulua-final.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Tammi; Helsinki
- Hyvärinen, S., Hoikkala, S. & Pösö, T. 2018. Lasten haastattelu lastensuojelussa. PS-kustannus; Jyväskylä.
- Innokylä. Viitattu 24.10.2020. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>
- Kaakinen, J., Laiho, K., Törmä, S. & Uusi-Niemi-Pirhonen, M. 2009. Jälkihuoltoselvitys. Havainnot lastensuojelun jälkihuollon tilasta 12 kunnassa vuonna 2009. Sosiaalikehitys Oy & Pikassos Oy.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. 3., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Karjalainen, T. 2007. Hakupäivä 24.10.2020. <http://www.gk-karjalainen.fi/fi/artikkelit/luova-ajatelu/>
- Kestilä, L., Paananen, R., Väisänen, A., Muuri, A., Merikukka, M., Heino, T., Gissler, M. 2012. Kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskitekijät Rekisteripohjainen seurantalutkimus Suomessa

vuonna 1987 syntyneistä. Yhteiskuntapolitiikka 77 (2012):1. Haettu osoitteesta <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110595/kestil%E4.pdf?sequence=1>

Koivisto, K., Alakulppi, J. & Suua, P. 2017. Dialogisuus oppimisessa ja hoidon perusosaamisena. Teoksessa K. Koivisto, A. Henner & L. Kiviniemi (toim.) Hoitotyön koulutus ja tutkimus- ja kehittämistoiminta – ajankohtaisia ja tulevaisuutta ennakoivia haasteita. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 43. Hakupäivä 13.02.2020. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2017101750110>

Kotler, P. & Keller, K. L. 2009. Marketing management. Thirteenth edition. Indian reprint. New Delhi: PHI Learning Private Limited.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. [Helsinki]: Edita.

Lahtinen, J. & Isoviita, A. 2001. Asiakaspalvelun ja markkinoinnin perusteet. Tampere: Avaintulos.

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltonen, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teo-reettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. uud. ja täyd. p. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lastensuojelulaki 417/2007. Helsingissä 13.4.2007. Löytyy sähköisenä osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lehtotie, Kati. 2018. Selviytyminen, syrjäytyminen ja osallisuus. Jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten kokemuksia jälkihuollosta. Pro gradu tutkielma. Tampereen Yliopisto. Pori.

Mason, R.; Pecler, C & Weller, M. (2004). E-portfolios: an assessment tool for online courses. Artikkelin British Journal of Educational Technology. Nov2004, Vol. 35 Issue 6, p717-727. 11p. 1 Graph.

Mäki, I. 2018. Voimaannu, älä leimaannu- toimintamallilla tukea nuorten itsenäistymiseen. YAMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Turku.

Määttä, K. (toim.). 2007. Helposti särkyvää. Nuoren kasvun turvaaminen. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Niikko, A. 2000. Portfolio oppimisen avartajana. Helsinki: Tammi.

Nuorisobarometri. (2015). Nuorisoseuran verkkojulkaisu. Löytyy sähköisenä osoitteesta https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf

Nurmi, J. 2003. Nuoruusiän kehitys: Etsintää, valintoja ja noidankehiä. Artikkelin teoksessa Paula Lyytinen & Mikko Korkikangas & Heikki Lyytinen (toim.). Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissään. Helsinki: WSOY.

Oppariapu. Viitattu 19.2.2021 <https://oppiapu.wordpress.com/>

Orchidea Innovations. Viitattu 15.10.2020 <https://info.orchideainnovations.com/innovaatio-blogi/aivoriihi>

Rantanen, A-K. 2010. Monitoimisuus lastensuojelun kehittämishankkeissa. Pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopisto, Porin yksikkö. Löytyy osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/81735/gradu04416.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Reinikainen, S. 2009. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. Helsinki: Yliopistopaino.

Romppanen, S. 2008. Etelä-Karjalan lastensuojelun jälkihuollon kehittämishanke 2006–2008. Loppuraportti. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Lappeenranta: Socom Oy.

Sairaanhoitaja- lehti. 8/2020. 93. vuosikerta. Suomen sairaanhoitajaliitto ry.

Seitamaa, P. 2014. Viitattu 29.11.2020 <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>

Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina. Tampere: Vastapaino.

Tevere. Viitattu 12.2.2020 <https://tevere.fi/menetelmat/avoriihi/>

Tevere. Viitattu 12.2.2020 <https://tevere.fi/menetelmat/oppimiskahvila-learning-cafe-business-arena-oy/>

THL- lastensuojelukäsikirja. Hakupäivä 25.3.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma#otsikko4>

Toikko, T., Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissprossiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Juvenes Print Oy. Tampere.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ylikoski, T. 2001. Unohtuiko asiakas. 2. uud. p. [Helsinki]: KY-palvelu.

Valkama, K. 2009. Muuttuneen asiakkuuden haaste sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hallinnon Tutkimus 28. Viitattu 8.12.2019 https://www.researchgate.net/profile/Katja_Valkama/publication/327744148_Muuttuneen_asiakkuuden_haaste_sosiaali- ja_terveydenhuollossa_The_challenge_of_the_changed_customership_in_social_and_health_management/links/5ba1edb4a6fdcc3cb6209ac/Muuttuneen-asiakkuuden-haaste-sosiaali-ja-terveydenhuollossa-The-challenge-of-the-changed-customership-in-social-and-health-management.pdf

Vilka H. 2017. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos Tammen aikaisemmin julkaisemasta samanimisestä kirjasta. PS-kustannus, Jyväskylä.

PUHELINKYSELYN RUNKO

1. Mitä haluaisit kertoa itsestäsi jälkihuollon työntekijälle?
2. Mihin asioihin kaipaisit tukea jälkihuollossa/ itsenäistymisvaiheessa?
3. Mitä asioita olisi hyvä olla e- portfolioissa eli mistä olisi hyötyä työntekijälle ja sinulle tiedonkulun suhteen?
4. Mitä sähköisiä(esimerkiksi kuvat, värit, muokattavuus, videot) ominaisuuksia e- portfolioissa tulisi olla?

Liite 2

Kommentoanut [HS1]: Tästä alkaa e-portfolio. Tee siitä itsesi näköinen.

LASTENSUOJELUN SI- JAISHUOLTOYKSI- KÖSSÄ ASUVAN IT- SENÄISTYVÄN NUO- REN E- PORTFOLIO

Heta Söderström, opinnäytetyö (YAMK)

Henkilötiedot

Kommentoimut [HS2]: Lisää tähän itsestäsi kuva

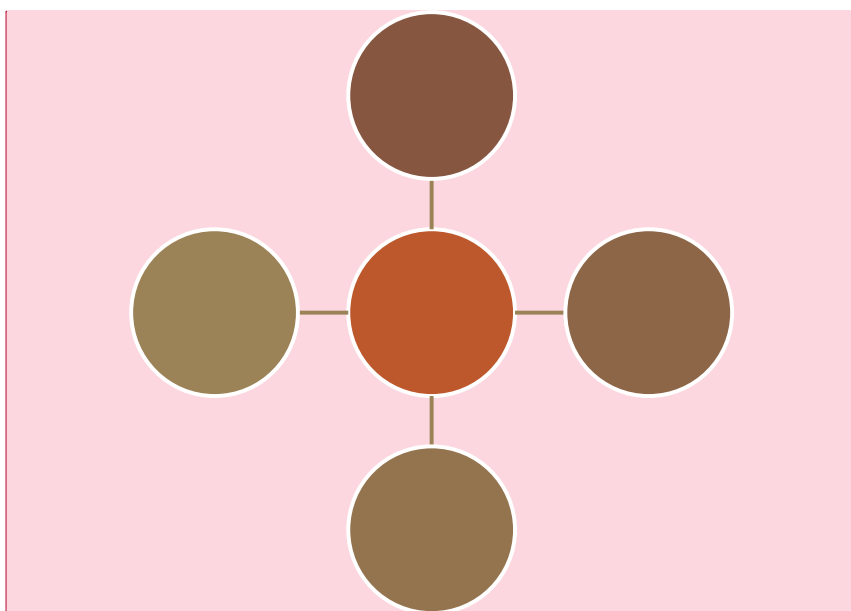
Koko nimeni:

Osoite:

Puhelin:

Syntymäaika ja paikka:

Ketä perheeseeni kuuluu ja ketkä ovat minulle tärkeitä?

Kommentoanut [HS3]: Tähän voit lisätä keskelle itsesi ja ympärillesi sinulle tärkeitä ihmisiä. Palloihin voi kirjoitella useampia nimiä tarvittaessa.

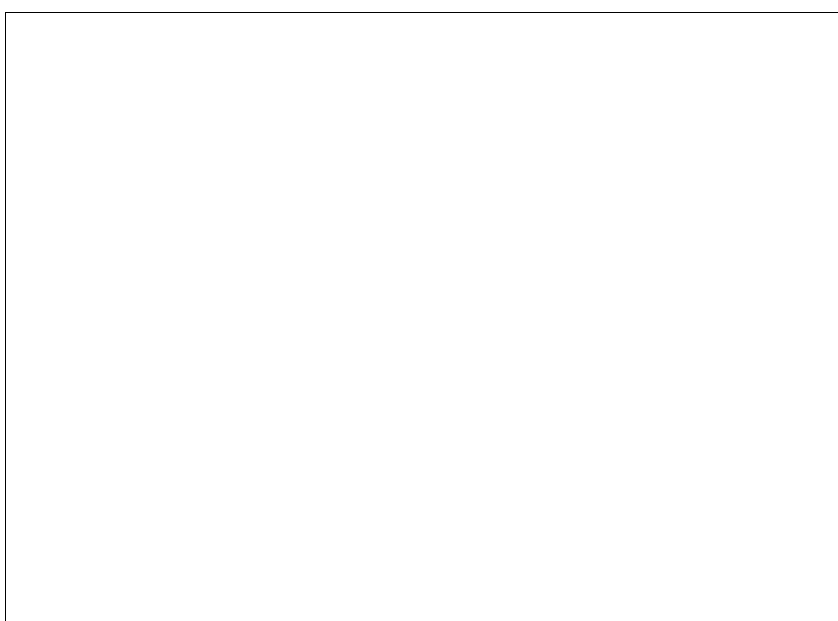
Ulkopuoliset kontaktit

= eli listaa tähän viranomaistahoja, joita sinulla on tukenasi tällä hetkellä

Kommentoimut [HS4]: Lisää tähän tiedot sinun viranomaista-
hoista; sossu, poliisi, kela, työkkäri, jälkihuollon työntekijä, opiske-
lupaikka/koulu; kuraattori
hoitokontaktit; nuorisopsykiatrian poliklinikka/ hoitaja, lääkäri,
terveyskeskus, poliklinikat, neuvolat, terapiat, päihdepalvelut

Minun tarinani

Kommentoimut [HS5]: Tähän voit kirjoittaa vapaasti lapsuudestasi, lapsuuden perheestäsi, kokemuksista ja nykyhetken elämästäsi

Tulevaisuuteni:

Minusta tulee isona....

Haluan asua....

Toivon....

Pelkään....

Näen itseni 5 vuoden kuluttua....

Perheeseeni kuuluu...

Olen hyvä...

Vahvuuksiani ovat:

Osaan....

Päätöksentekijänä olen...

Ongelmatilanteessa...

Mitkä asiat ovat minusta helppoja?

Osaan hoitaa itsenäisesti...

Kommentoimut [HS6]: Tässä kohtaa voit kehua itseäsi, vaikka se onkin vaikeaa ☺

Minusta on oikein...

Minusta on väärin...

Mitä minun tulee vielä harjoitella?

Tarvitsen apua....

Minusta on vaikeaa....

Jos en tiedä jotain,....

Haluan oppia...

Mitä teen, jos minulla on ongelma?

Kommentoimut [HS7]: Tähän voit kirjoittaa asioita, joissa tarvitset apua arjessa ja haluat kehittyä paremmaksi

Arjen taidot

Itsestään huolehtiminen

- Yksinolo ja sen sietäminen 1 2 3 4 5
- Sosiaaliset suhteet 1 2 3 4 5
- Omatoiminen herääminen 1 2 3 4 5
- Nukkumaanmeno 1 2 3 4 5
- Suihkussa käynti ja peseytyminen 1 2 3 4 5
- Hampaiden pesu 1 2 3 4 5
- Vaatteiden vaihto 1 2 3 4 5
- Osaan suojella itseäni 1 2 3 4 5
- Avun hakeminen 1 2 3 4 5
- Päihteettömyys/ kohtuukäyttö 1 2 3 4 5

Kommentoimut [HS8]: Asteikko: 1-5. Mitä pienempi luku sitä enemmän tukea tarvitset. Maalaa värillä mikä numero vastaa parhaiten sinun tilannetta.

- 1 tämä on minulle haastavaa/en osaa lainkaan
- 2 osaan vähän
- 3 osaan riittävä
- 4 osaan hyvin
- 5 osaan erinomaisesti

- Työn tai opiskelun hoitaminen/sitoutuminen 1 2 3 4 5
- Lääkityksestä huolehtiminen 1 2 3 4 5
- Itsensä arvostaminen 1 2 3 4 5

Asioiden hoito ja rahankäyttö

Kommentoitu [HS9]: Asteikko: 1-5. Mitä pienempi luku sitä enemmän tukea tarvitset.
1 tämä on minulle haastavaa/en osaa lainkaan
2 osaan vähän
3 osaan riittävä
4 osaan hyvin
5 osaan erinomaisesti

Kokonaistalouden hahmottaminen

- Rahankäytön suunnitteleminen 1 2 3 4 5
- Laskujen maksu 1 2 3 4 5
- Rahankäyttö 1 2 3 4 5

Asiointi

- Osaan asioida esim. eri virastoissa 1 2 3 4 5

- Osaan verkkoasioinnin, esim verkkopankki, Kela, veroasiat 1 2 3 4 5

Mitä teen, jos minulla ei ole rahaa maksaa laskua tai vuokraa tms.?

Kotityöt

Kommentoanut [HS10]: Tähän voit lisätä myös omia juttujasi, joita osaat tai jotka tarvitsevat vielä harjoitusta.

Mitkä ruuat valmistuvat minulta?

Kuinka usein siivoan huoneeni?

Kuinka usein pesen pyykkiä?

Kuinka usein vaihdan petivaatteet?

Kuinka usein käyn kaupassa ja mitä yleensä ostan sieltä?

Lain ja sääntöjen noudattaminen

Kommentoimut [HS11]: Tässä infopläjäys mitä sinun tulee huomioida muuttaessasi. Nämä ovat myös syitä siihen, miksi esimerkiksi yksikössäsi on hiljaisuusajat, suihkussa käyntiajat ja harjoitellaan huomioimaan muita ihmisiä

Muuttaessani omilleni minulle tulee uusia vastuita ja velvollisuuksia, toisaalta myös vapautta ja oikeuksia.

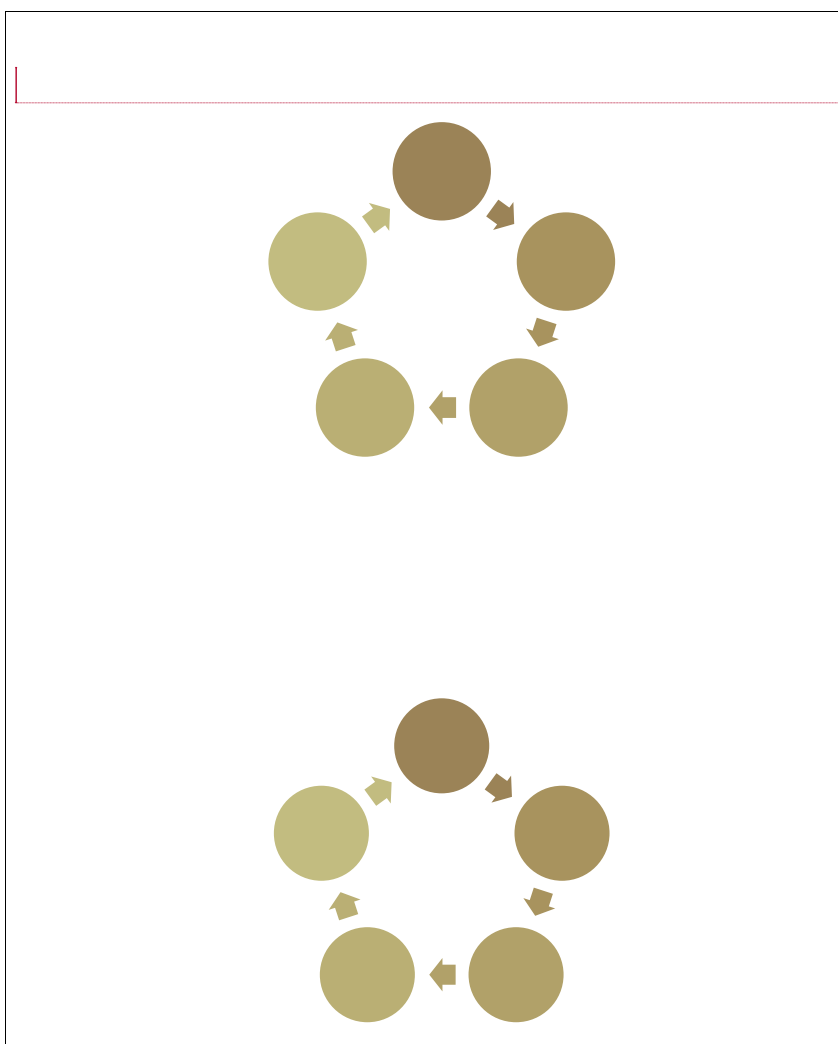
Minulta odotetaan, että päätän omista asioistani ja samalla myös otan vastuun päätöksistäni.

Päätöksissäni tulee huomioida hyvät käytöstavat, säännöt ja lait.

Asumistani ohjaavat taloyhtiön säännöt ja/tai perheen säännöt.

Ongelmatilanteissa osaan toimia ratkaisukeskeisesti ja rakentavasti.

Toivon työntekijältä

Kommentoimut [HS12]: Tähän voit nimetä ominaisuuksia tai muita toiveita, joita toivot uudella työntekijällä olevan.

OMAA KOTIINI TARVITSEN:

MAKUHUONE:	SOHVAPÖYTÄ	
PUSSILAKANA x2	KATTOLAMPPU	
TYNYLIINA x2	SEINÄKELLO	
ALULAKANA x2 (HUOM!LEVEYS)	VERHOT	
TYNY	MATTO	
PEITTO		
KATTOLAMPPU	WC- SUIHKUTILAT:	
LUKU/YÖVALO	LATTIANKUVAUSLATA	
HENKARIT	PYYKKIKORI	
SÄNKY	PYYKINPESUKONE	
	PYYKINKUVAUSTELINE	
KEITTIÖ:	SUIHKUVERHO	
MIKRO		
KAHVIN/VEDENKEITIN	SIIVOUS/HYGIENIA:	
KATTILA	IMURI	
PAISTINPANNU	LATTIAMOPPI	
KAUHA x2	ÄMPÄRI	
PAISTINLASTA x2	TISKIHARJA	
RUOKAILUVÄLINEET	WC HARJA	
ATERINLAATIKKO	RÄTTEJÄ/LIINOJA	
SYVÄT LAUTASET	TISKIAINE	
MATALAT LAUTASET	PYYKINPESUAINE	
KAHVIKUPIT	ROSKAPUSSIT	
JUOMALASIT	WC ANKKA	
MUOVIKULHOT	YLEISPESUAINE	
VESIKANNU	SHAMPOO	
SÄILYTYSRASIAT	HOITOAINE	
VISPILÄ	SUIHKUSAIPPUA	
JUUSTOHÖYLÄ	KÄSISAIPPUA	
LEIKKU- JA KUORIMAVEITSI	HAMMASTAHNA	
MUNALEIKKURI	HAMMASHARJA	
LEIKKUULAUTA	WC PAPERI	
DESIMITTA	TALOUSPAPERI	
KEITTIÖPYYHE		
SAKSET	ENSIAPUTARVIKKEET:	
PURKINAVAAJA	LAASTARI	
PULLONAVAAJA	SÄRKYLÄÄKE	
PATALAPPU/PATAKINNAS	HAAVAN PUHDISTUSAINE	
PANNUALLUNEN	SAMMUTUSPEITE	
RUOKAPÖYTÄ JA TUOLIT		
KATTOLAMPPU		
OLOHUONE:		
SOHVA		
TV		
MATTO		

TO DO

- LISTA MUUTTAVALLE:

Asia:	Check:	Missä hoidetaan?
Vuokrasopimus		Vuokraisäntä
Muuttoilmoitus posti		Netti tai postissa
Muuttoilmoitus maistraatti		Netti tai postissa
Muuttoilmoitus taloyhtiöön		Taloyhtiön huolto tai isännöinti
Kotivakuutus		Vakuutusyhtiö (kannattaa kilpailuttaa)
Sähkösojimus		Sähköyhtiöt
Asumistuki		Kela sähköinen asiointi
Olosuhdemuutos Kelan tukiin		Kela sähköinen asiointi
Pankkitunnukset		Oma pankki
Puhelinliittymä		Puhelinoperaattori (kannattaa kilpailuttaa)
Palovaroitin		Vuokraisäntä
Vuokraisännän tiedot		Vuokrasopimuksessa
Huolto/ taloyhtiön tiedot		Asuin talon alakerran ilmoitustaululla
Isännöitsijä		Rappukäytävässä ulko-oven lähistöltä löytyy tiedot
Terveyskeskus, puh:		Netti kertoo mihin terveysasemalle kuulut postinumeron mukaan

Kommentoanut [HS13]: Tässä on listaa mitä kodista olisi hyvä löytyä, kun muutat sinne. Osa näistä on kiireellisempiä kuin toiset, joten harkintaa kannattaa käyttää!
Samalla voit selvittää eri tavaroiden hintoja ja sitä kautta saat huomaamatta myös tehtyä budjettia kodinhankintoja varten.

Kommentoanut [HS14]: Alta löytyy muistilista hoidettavista asioista. Kerää keskirivi täyteen rasteja ja homma on valmis!

Yleisiä nuorten Kelan tukia ja hakuohjeita

Kommentoimut [HS15]: Mistä rahaa? Tällä sivulla on vinkkejä yleisimpiin tukiin. Muista, että kannattaa tarkistella Kelan sivuja, joista saat vielä tarkempia ohjeita tukien hakemiseen. Sieltä löytyy mm. video-ohjeistus kaikkien tukien hakemiseen. Ja hei jälkihuolto- nuorena sinun ei tarvitse ottaa opintolainaa, vaan voit tarvittaessa hakea toimeentulotukea.

Asumistuki	Hakemus AT1 https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/AT1.pdf + liitteet, jotka löytyvät Kelan sivuilta
Opintotuki	Hakemus OT1 https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/OT1.pdf + ensimmäisenä vuonna todistus kouluun hyväksymisestä
Nuoren kuntoutusraha	Voit saada nuoren kuntoutusrahaa, jos <ul style="list-style-type: none"> • olet 16–19-vuotias • työ- tai opiskelukykysi tai mahdollisuutesi valita ammatti tai työ on heikentynyt sairauden tai vamman vuoksi • tarvitset erityisiä tukitoimia, jotta voit opiskella tai osallistua muuhun työllistymistä edistävään kuntoutukseen (esim. työkokeilu tai -harjoittelu) • sinulle on laadittu kotikunnassa henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutus suunnitelma (KHOPS) opiskelun tai muun kuntoutuksen ajalle <p>Lomakkeet:</p>

	<p>KU111: https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/KU111.pdf</p> <p>KU110: henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/KU110.pdf</p> <p>lääkärintlausunto B</p>
16- vuotta täyttäneen vammaistuki	<p>Sinulla voi olla oikeus vammaistukeen, jos seuraavat ehdot täyttyvät:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sinulla on lääkärin toteama vamma tai pitkäaikainen sairaus • toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan • sinulle aiheutuu vammasta tai sairaudesta haittaa tai tarvitsen niiden takia apua tai ohjausta. <p>Lomakkeet:</p> <p>EV256: https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/EV256.pdf</p> <p>Tuore lääkärintlausunto C tai B todistus, josta selviää tarvittavat tiedot hakemukseen</p>
Nuoren ammatillinen kuntoutus (Nuotti)	<p>Nuoren ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on auttaa sinua suunnittelemaan omaa tulevaisuuttasi ja löytämään suuntaa opiskelu- ja työelämään.</p> <p>Voit hakea nuoren ammatilliseen kuntoutukseen, jos olet 16 – 29-vuotias ja tarvitset tukea jokapäiväisen elämän erilaisiin haasteisiin.</p>

	<p>Soita Kelan kuntoutusasioiden palvelunumeroon 020 692 205</p> <p>Ei tarvita lääkärinlausuntoa tms.</p>
Toimeentulotuki	<p>Lomakkeet:</p> <p>TO1: https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/TO1.pdf</p> <p>Liitteet: vuokrasopimus, tiliotteet kaikilta tileiltä 2 viimeisen kuun ajalta, kuitit terveydenhuollon maksuista ja reseptilääkkeistä, kuitit asumismenoista (vesi, sähkö, lämmitys, kotivakuutus+ vakuutuskirja), jälkihuollossa kuitit myös harrastuksista, bussikortin latauksesta, matkalipuista perheen luokse</p> <p>HUOM! Mikäli tulosi ja menosi ovat pysyviä, voit hakea tukea useammalle kuukaudelle yhdellä hakemuksella</p>
Vuokravakuus toimeentulotukena	<p>Lomake:</p> <p>TO2: https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/TO1.pdf</p>

Kaikki tuet voi hakea Kelan sähköisessä asiointipalvelussa (www.kela.fi), johon tarvittavat tunnustautumiseen esim. nettipankkitunnukset. Jos sinulla ei ole tunnustautumiseen tarvittavia välineitä, voit aina täyttää hakemuksen käsin ja toimittaa sen ja liitteet Kelaan postitse tai suoraan Kelan palvelupisteeseen. Jos käytät postia muista postimerkki!

OLET ITSENÄISTYMISVAIHEESSA, JOS OLET SAANUT TÄMÄN KIRJEEN KÄTEEN! JES!

Saadessasi tämän e-portfolion täytettäväksesi olet luultavasti siinä vaiheessa, että omaan kotiin muutto on lähitulevaisuudessa edessäsi. Tätä e-portfoliota on ollut tekemässä kaksi nuorta ja kaksi työntekijää. Nuorten rooli on ollut tärkeä, jotta portfoliosta tulisi nuorisolle sopiva.

Portfolio on sähköisessä muodossa, jotta saat muokattua siitä omannäköisesi. Tämä on siitä kiva täyttää, ettei oikeaa ja väärää vastausta ole olemassa. Apua toki voit pyytää omaohjaajaltasi tai sinulle läheiseltä ihmiseltä.

Tätä portfoliota voit käyttää omana muistona ja myös sen avulla saat esimerkiksi välitettyä tärkeää tietoa sinusta tulevalle jälkihuollon työntekijälle. Sinun saattaa myös olla helpompi hahmottaa ne asiat, joihin tarvitset erityisesti tukea ja toisaalta taas ne asiat, jotka jo sujuvat sinulta.

Ennen aloitusta sinun on hyvä lukea mukana olleiden nuorten kommentteja portfolion teosta ja täytöstä.

" musta tää on tosi hyvä, et tääl on just tällainen infopläjäys lain ja sääntöjen noudattamisen kohdalla. Vähän herättelyä siihen, et kaikki ei jatku samalla tavalla. Ja toi lista mitä omaan kotiin olisi suotavaa/hyvä hankkia on monipuolinen ja siellä on paljon kaikkea sellasta mitä monella ei tulies mieleen"

" mä bongasin paljon uutta tosta TO DO-listalta"

" Tää on mun mielestä todella selkee"

Terkuin Heta

P.s Jos ihmettelet miksi tällainen juttu, niin opiskelen YAMK- tutkintoa ja siellä tulee tehdä kehittämistyö. Halusin tehdä työn yhdessä nuorten kanssa ja nuorille. Minä en siis sinun portfoliotasi tule lukemaan, annan vain sinulle mahdollisuuden ottaa sen käyttöön.